4 7de jaargang nr. 4 okt-nov-dec 2009

Meander

natuurpunt

Natuur rondom Leie, Schelde en Zwalm

3 Beste natuurvrienden
4 De Zwarte specht, vliegende houthakker
8 Zomerreis Naruurpunt VA *plus*: Orkney-Shetland
11 Europese Nacht van de Vleermuis in Zottegem
12 Natuurgebied in de kijker: Munkbosbeekvallei
14 Latijn en Grieks
15 Plantenwerkgroep: oproep tot medewerking
16 Zoogdier gezien!?
17 Verslag 3-daagse Sint-Pietersberg
18 Dagboek van een groenling
Kalender: uitneembaar katern
20 De mediawatcher
21 Vuursalamander in het Edelaerebosch
22 Jacht anno 2009
24 Belval
25 Nieuws van de Zoogdierenwerkgroep
26 Zoutplanten bij ons
28 Lieve Papegaaiduikers en stoute Grote jagers
30 Vogelwaarnemingen juni-augustus 2009
32 Grote weerschijnvlinder en Bijenorchis
32 Knuppelpad in Wontergem
33 De Reuzenzwam en Drijvende zaden
34 Broedseizoen 2009 en Boekbespreking
35 Zaad met pit
35 Vossenlintworm en Quote
35 We delen in rouw en in vreugde

INHOUD

COLOFON

natuurpunt

is een brede beweging waarin duizenden geëngageerde vrijwilligers, in afdelingen en werkgroepen, elk hun verantwoordelijkheid opnemen voor het behoud van de natuur in Vlaanderen. De vereniging wil het beleid en het behoud, de educatie en de studie van de natuur mede vorm geven.
Tel: 015/29.72.20
www.natuurpunt.be

Lidmaatschap
Je wordt lid door 24 euro te storten op rekening 230-0044233-21 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, of op rekening 390-0621301-71 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67 te 9800 Deinze, tel. 09/386.38.95; arsene.benoot@skynet.be. Zij verzorgen de **ledenadministratie** van alle afdelingen (zie verder) van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* behalve van zwalm.vallei.
Ledenadministratie zwalm.vallei: Bart Magherman, Leonce Roelsstraat 5, 9620 Zottegem, tel. 09/360.09.99, b.magherman@skynet.be.

natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

http://vlaamseardennenplus.be

Contactpersonen
Regio: Vlaamse Ardennen *plus*
•Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
•Peter Breyne 09/384.73.08
peter.breyne@inbo.be
•Website en Flits
dominiek.decleyre@gmail.com
Afdelingen
•*Oudenaarde*
Jean De Lafonteyne 0495/63.25.91
jean.de.lafonteyne@pandora.be
•*Ronse*
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreaux.philippe@skynet.be
•*Schelde-Leie*
Geert De Sutter
de.sutter.geert@telenet.be
•*Scheldevallei*
Peter Breyne
peter.breyne@inbo.be
•*Vlaamse Ardennen*
Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
•*Groot Zingem*
Eddy Van Den Abeele 09/384.43.54
ed.vandenabeele@skynet.be
•*zwalm.vallei*
Vincent Decroock
vincent.decroock@belgacom.net
Kernen
•*Rondom Burreken*
Filip Hebbrecht 055/49.55.63
filip.hebbrecht@pandora.be
•*Werkgroep Bos t'Ename*
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
Werkgroepen
•*Invertebraten (Lampyris)*
Anne Fobert 055/21.01.37
anne.fobert@pandora.be
•*Paddenstoelen*
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com
•*Planten*
Karel De Waele 09/386.45.60
karel.de.waele@skynet.be
•*Vogels*
Paul Vandenbulcke 055/49.60.12
paul@vwg-vlaamseardennenplus.be
•*Zoogdieren*
Paul Van Daele 055/23.92.10
saripaul@skynet.be
Limoniet (natuurstudietijdschrift)
•Geert De Knijf 055/42.16.45
geert.deknijf@inbo.be
Reservaten met projectnummer
Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf 30 euro en stort je op rek. nr. 293-0212075-88 van Natuurpunt met vermelding van het projectnummer:
•Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699
•*Bois Joly* 6625
Patrick Alexander
patrick.alexander@scarlet.be
•*Bos t'Ename-Volkegembos* 6121
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
•*Bovenlopen Zwalm* 6142
Heidi Demolder 055/42.16.45
heidi.demolder@inbo.be
•*Burreken* 6602
Dirk Van Den Berghe
dirkvandenberghe.z@skynet.be
•*Dikkelvenne*
Jacques Vanheuverswyn 09/324.09.42
jacques.vanheuverswyn@pandora.be
•*Feelbos-Kalkoven* 6185
Lucien Vanden Daele 055/38.70.54
•*Grootmeers* 6650
André Vandecapelle 0498/45.93.42
andre.vandecapelle@skynet.be
•*Heurnemeersen* 6063
Gerard Mornie
gerard.mornie@pandora.be
•*Kordaelbos* 6605
Lieven Kinds 09/383.71.39
lieven.kinds@scarlet.be
•*Langemeersen* 6076
Alexander Van Braeckel 0473/854562
alexander.tine@telenet.be
•*Leiemeersen van Astene en Bachte 6109*
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
•*Maarkebeekvallei* 6670
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•*Middenloop Zwalm* 6160
Ward Verhaeghe 0476/60.02.15
wardverhaeghe@yahoo.com
•*Munkbosbeekvallei* 6151
Laurent Flostroy 0498/67.71.09
laurent.flostroy@pandora.be
•*Nukerkebos-Bosheide* 6641
Guy Cammaert
karien.maes@pandora.be
•*Paddenbroek*
Thijs Lietaer 0473/58.17.14
thijs.lietaer@telenet.be
•*Parkbos-Uilenbroek* 6136
Herman Haustraete 09/360.72.11
herman_haustraete@hotmail.com
•*Perlinkbeekvallei* 6204
Gert Govaerts 09/30024.50.51
gert.govaerts@telenet.be
•*Pyreneeën-Tombele* 6667
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreaux.philippe@skynet.be
•*Rooigembeekvallei* 6669
Gunther Groenez 0486/16.74.30
gunther.groenez@pandora.be
•*Vuilbroek* 6126
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com
•*Wijmier* 6141
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•*Zeverenbeekvallei* 6082
Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be

Meander
is het driemaandelijks regionale tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*. Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van 7,5 euro aan onze ledenadministratie.
Redactie
•Jo Buysse 09/385.52.89
jozef.buysse@scarlet.be
•Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
•Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be
•Philip Vergeylen 09/361.26.80
philip.vergeylen@skynet.be
Kalenderverantwoordelijke
Filip Keirse 055/38.78.83
filip.keirse@skynet.be
Werkten ook mee aan dit nr:
Gerda Achtergaele, Walter Belis, Arsène Benoot, Pieter Blondé, Marie-Claire Colpaert, Patrick Decaluwé, Gilbert De Ghesquière, Emiel De Jaeger, Walther De Munter, Geert De Sutter, Karel De Waele, Wouter Faveyts, Laurent Flostroy, Bart Heirweg, Geert De Sutter, Eric Malfait, Luc Menschaert, Yvette Moerman, Gerard Mornie, Isabel Niemegeers, Stephan Reyntjens, Guido Tack, Paul Van Daele, Michel Vander Vennet, Niko Van Wassenhove, Goedele Verbeylen, Hugo Verschelden, Maxime Watteyne, Frieda Wyffels.
Kaftfoto: Kruisbek op Kale jonker door Johan Cosijn.
Lay-out: Jo Buysse
Oplage: 2250
Druk: Drukkerij 'Druk in de Weer', Gent. Papier: Cyclusprint 90 g 100 % kringloop. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Teksten voor de Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september.

Beste natuurliefhebber

Guido Tack

Ondertussen alweer bijna vijf jaar geleden zijn we gestart met een herstructurering van de Natuurpuntwerking in de regio waarin dit tijdschrift verschijnt. We zijn daarbij vertrokken vanuit een analyse die fundamenteel als volgt kan samengevat worden: om slagkrachtiger te zijn is het noodzakelijk om kleinschalig te werken, zo dicht mogelijk bij de mensen, zo goed mogelijk ingeplant in de vier stadjes en de meer dan 80 dorpen van de streek. Maar parallel daarmee moeten we de coherentie versterken op streekniveau, of anders dreigen we allemaal op ons eigen eilandje bezig te zijn. Uit deze analyse, die door alle Natuurpuntgeledingen in de streek werd gedeeld, is Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* gegroeid als overkoepeling van toen zes afdelingen, drie kernen en drie natuurstudiewerkgroepen, met het tijdschrift Meander als duidelijkste bindmiddel.

Waar staan we ondertussen? Wat heeft deze herstructurering opgeleverd? Beantwoordt de praktijk van vandaag aan de verwachtingen van toen? We hebben indertijd samen de werkingsvelden bepaald die VA+ voor zijn rekening zou nemen, en die dus niet meer of niet meer in dezelfde mate door de afdelingen zouden worden ingevuld. Het waren en zijn die aspecten van de Natuurpuntwerking waarover we allemaal samen akkoord waren dat we ze beter op streekniveau konden invullen. Ik wil graag met u even deze werkingsvelden overlopen en een eerste aanzet tot evaluatie geven.

Om te beginnen hebben een aantal mensen plaats gemaakt in hun eigen kalender om het VA+-niveau gestalte te geven: Peter als secretaris, Dominiek als communicatieverantwoordelijke, eerst Jacques en daarna Eddy als penningmeester, Filip als kalenderbeheerder, ikzelf als voorzitter met Pieter in steun, vooral voor de overkoepelende reservatenwerking en de Vlaamse Ardennendag. Het is duidelijk dat het op het praktische vlak allemaal nog wat vlotter kan, korter op de bal, maar we werken eraan. We hebben voor een eigen profiel naar buiten uit gezorgd via een eigen website en een eigen digitale nieuwsbrief voor alle aktievelingen. Gaandeweg zijn we het aanspreekpunt geworden voor het secretariaat in Mechelen, voor de regioconsulenten, voor het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), voor het provinciebestuur, voor het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen (RLVA) etc. Een aandachtspunt is zeker de blijvende, structurele financiering van het VA+-niveau vanuit de afdelingen, zodat we alles kunnen blijven doen wat we verondersteld worden te doen. Momenteel staat iedere afdeling 4 euro per lid af, maar dat is wat te weinig en niet elke afdeling staat financieel zo sterk dat ze een verhoging aankan. We onderzoeken of een verhoging van de reclame-inkomsten uit Meander soelaas kan bieden.

Een belangrijk aandachtspunt van de VA+-werking is nagaan of we plaatselijk beter ingeplant kunnen worden. Sinds Zingem een eigen afdeling is geworden ressorteren er nu 7 afdelingen onder VA+, waarvan er vier een aparte werking hebben (Oudenaarde, Ronse, Zingem en Zwalm.vallei) en er drie vooralsnog onder één gezamenlijk bestuur vergaderen (Schelde-Leie, Scheldevallei en Vlaamse Ardennen). Verder zijn er ook twee kernen actief rond een reservaat: Rondom Burreken en Bos t'Ename. Sinds de opstart van VA+ zijn er werkgroepen gestart rond diverse andere reservaatsprojecten die op termijn tot een kern kunnen uitgroeien: Langemeersen, Maarkebeekvallei, Munkbosbeekvallei, Parkbos-Uilenbroek, Rooigembeekvallei. Reeds geruime tijd wordt er voorzichtig gedacht aan een eigen NP-inplanting rond Nokere en in Deinze.

We zijn met een nieuw reservaat gestart in het Paddenbroek en er is een aanzet daartoe gegeven in Dikkelvenne, zodat we nu 23 reservaatprojecten hebben lopen met een gezamenlijke oppervlakte van meer dan 600 ha. Met ANB en de provincie zijn duidelijke afspraken gemaakt wie waar actief is (en blijft) binnen welke perimeter, en waar er in dat kader beheersruil dient te gebeuren, maar deze wederzijdse overdracht zit voorlopig geblokkeerd om redenen die niets met de regio te maken hebben. Binnen onze 23 perimeters zijn er de laatste jaren belangrijke aankopen gebeurd, o.a. in Burreken, Pyreneeën-Tombeele, Zeverenbeekvallei en Langemeersen, maar in veel reservaten zitten we (tijdelijk) wat blok omdat er niets te koop wordt aangeboden of aan een te hoge prijs. Het samenharken van fondsen voor de restfinanciering van de grondaankopen kan beter; een paar nieuwe initiatieven terzake hebben (nog?) niet het gewenste resultaat gehad. Wat het beheer betreft hebben we hard gewerkt aan een betere relatie met het secretariaat in Mechelen, en is een eigen arbeidersploeg voor de VA+-reservaten aanvaard. Een ploegbegeleider is reeds aangeworven via een Leaderproject, maar de aanwerving van twee arbeiders zit voorlopig nog strop. We proberen de interne kennisoverdracht rond reservaatbeheer beter te organiseren via periodieke beheerswandelingen, voorlopig met wisselend succes.

Wat de tijdschriften betreft blijft Meander een toonbeeld van een regionaal Natuurpunt-ledenblad. Iedereen met contacten buiten de regio weet dat het ons wijd en zijd wordt benijd. Limoniet heeft de potentie in zich om dezelfde status te bereiken als regionaal kennistijdschrift rond studie en beheer, maar er is nood aan meer input vanuit de natuurstudiewerkgroepen.

Bij deze laatste is de Zoogdierenwerkgroep (ZWG) bijgekomen, naast Plantenwerkgroep (PWG), Vogelwerkgroep (VWG) en Lampyris (onze invertebratenwerkgroep). Er wordt gewerkt aan een betere link tussen de natuurstudiewerkgroepen en de afdelingen, zodat de werking echt VA+-dekkend kan worden. Binnenkort wordt er een initiatief genomen om de PWG, die baanbrekend is geweest voor gans Vlaanderen, een tweede adem te bezorgen 'na Karel'. Vanuit onze ZWG is er een nieuw elan gegeven aan de nationale ZWG. Verder wordt er momenteel nagedacht of en hoe de natuurstudiewerkgroepen beter kunnen samenwerken.

Rond educatie liggen de initiatieven vooralsnog bij de afdelingen en natuurstudiewerkgroepen.

Wat de diverse raden betreft waar we deel van uitmaken (op gemeentelijk vlak MINA en GECORO, op streekniveau RLVA, LAVA en Leader), proberen we vanuit VA+ vooral coördinerend op te treden.

Het minste wat er van de eigen VA+-projecten kan gezegd worden, is dat we er hard aan gewerkt hebben, o.a. door het sluiten van samenwerkingsverbanden met RLVA en ANB. Het akkervogelproject heeft uiteindelijk toch een follow-up gekregen, waardoor landbouwers in belangrijke delen van onze regio specifieke beheersovereenkomsten kunnen afsluiten met de VLM. De Vlaamse Ardennendag-nieuwe formule is voorlopig een gematigd succes te noemen; we kunnen alleen maar hopen dat de bezoekersaantallen en de bonus ervan voor Natuurpunt in stijgende lijn gaan.

Triomfalistisch doen is sowieso een heikele zaak als je met natuurbehoud en landschapszorg bezig bent, maar ik denk dat we na bijna vijf jaar VA+-werking gematigd tevreden mogen zijn. Hoe dan ook is de belangrijkste factor voor succes, ook in het vrijwilligerswerk, een zo efficiënt mogelijke inzet van mensen en middelen in een gezamenlijke spirit. Een absolute voorwaarde hiervoor is uiteraard dat je genoeg mensen kunt mobiliseren om alles te kunnen doen wat je verondersteld wordt te doen. En daar wringt het schoentje. In het VA+-organigram (een oplijsting van alle functies binnen VA+ zelf en in alle afdelingen, kernen, natuurstudiewerkgroepen, adviesraden, etc.) staan de namen van ongeveer 120 mensen. Dat is tegelijkertijd veel, maar dat zijn er ook een paar tientallen te weinig om het raderwerk optimaal te kunnen laten draaien. Liefste Natuurpunter uit onze regio: als je wat vrije tijd overhebt en je wil een wat zwaarder steentje bijdragen in het belang van natuur en landschap in de mooiste regio van Vlaanderen: wil je dan asjeblief een seintje geven? Heel erg bedankt bij voorbaat!

De Zwarte specht, vliegende houthakker

Jo Buysse

De Zwarte specht, een standvogel, is met zijn lengte van ongeveer 45 cm en een vleugelspanwijdte van meer dan 60 cm de grootste Europese specht. Hij heeft ongeveer het formaat van een Zwarte kraai. Evenals deze zit hij geheel in een zwart pak maar heeft bovendien een prachtige scharlakenrode kruin. Het wijfje draagt op het achterhoofd alleen een mutsje in de vorm van een rode driehoek. De iris is priemend wit en ook de snavel is voor het grootste deel bleek. De typisch golvende spechtenvlucht is aan hem niet besteed; hij vliegt min of meer vlak, tenzij hij een zitplaats nadert. In onze regio merkt men hem in toenemende mate op en vestigt hij zich schoorvoetend in de oudere bossen met veel naaldhout o.a. in Wortegem. Ook elders in de streek zijn er meer en meer waarnemingen in naaldbossen waar hij zijn voedsel haalt en in oude beukenbossen waar hij bij voorkeur logeert. Het best is hij toch op te merken bij zijn verplaatsingen tussen beide. Daarbij komt het nogal eens voor dat hij zijn mooie en langgerekte kreet "kru-kru-kru..." ten beste geeft.

Het menu

Laten we dus maar beginnen met zijn menu. In een naaldbos, daar moeten we dus zijn. Alles waar hij verzot op is zit daar verborgen. Zo vult hij zijn maag graag met schorskevers en in het bijzonder met Letterzetters, die de wetenschappelijke naam *Ips typographus* = letterzetter dragen. Die harige beestjes zitten goed verborgen onder de schors van meestal een spar en leggen daar eitjes op verschillende hoogte in een vooraf afgeknaagde verticale gang. De larven vreten zich daarna een weg haaks op die zogenaamde moedergang waardoor het mooie patroon ontstaat zoals hiernaast is te zien. De Zwarte specht weet ze feilloos te vinden! Met zijn krachtige snavel rukt hij reuzengrote stukken schors los zodat hij zich dan over soms wel honderden 'typografen' kan ontfermen. Een nuttig werk: zo oordeelt ook de bosbouwer.

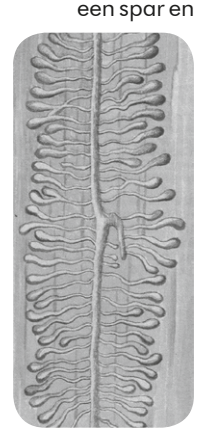

Het nadeel van die larven is dat ze nogal klein zijn. De Zwarte specht gaat dus ook op zoek naar vettere brokken. Daarom onderzoekt hij zorgvuldig dennen, sparren, maar ook eiken, beuken of berken om te zien of ze in hun binnenste niet zulk een lekkernij herbergen. Hij weet dat er kevers zijn, in de groep van de boktorren, waarvan de larven een hopeloos eenzijdige voeding tot zich nemen, eentonige cellulose, zodat het soms 3 tot 4 jaren duurt voor ze het geschikte formaat hebben om zich tot kever te kunnen omvormen. Nadat ze de boom op dit dieet goed hebben doorploegd zijn het toch lekkere brokken geworden van wel 6 tot 9 cm lang! Ze zijn bij die maaltijd ook diep in de stam doorgedrongen zodat het niet gemakkelijk is om er bij te komen. Maar de Zwarte specht heeft het goede materiaal. Een opening in de stam hakken met zijn sterke snavel is kinderspel en zodra hij op een larvengang stoot gebruikt hij zijn lange, dunne tong die voor zulke werkjes speciaal is aangepast. Op het einde van de tong bevinden zich namelijk kleverige weerhaakjes. De dikke larve wordt zo gevat en begint aan zijn laatste reis, die sneller verloopt dan zijn ellendig trage wandeling door het hout.

Hoe graag hij die dikke larven ook lust, voor mieren vliegt hij graag een ommetje. Niet zozeer voor de Rode bosmier in de bekende mierenhopen. Die versmaadt hij wel niet maar hij lust toch veel liever -wat dacht je- houtbewonende reuzenmieren uit het geslacht *Camponotus*. Die vind je in België alleen maar in de Hoge Venen. Reuzenmieren wonen in

kolonies in de stam van meestal een spar of den waarin ze honderden meters gangen maken, die als het ware opgerold zijn samen met de jaarringen en die tot 10 meter hoog kunnen reiken. Het geheel binnen de stam is een ongelooflijk netwerk van tunnels, putten, holtes, trappen, schouwen... echt kantwerk. Van buitenaf gezien lijkt er niets aan de hand, de boom oogt zelfs gezond. Maar de Zwarte specht weet de mieren wel te vinden. En we weten intussen dat hij de geschikte instrumenten bezit om ook daar feestelijk aan tafel te gaan.

Zijn typische tafelmanieren maken dat er na de maaltijd nogal wat onder de dis blijft liggen in de vorm van brokken schors en massa's houtspaanders. En de boom die hij zonet geplunderd heeft ziet er uit als had die in de vuurlinie gelegen in oorlogsgebied. Holtes van soms wel 30 cm diep en 20 cm breed op verschillende hoogtes doen de bosbouwer verstaan dat de boom die hij kort voordien nog als gezond had beschouwd in werkelijkheid door insecten was aangetast.

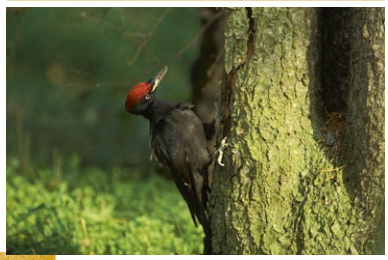

Wijfjes (hiernaast en hierboven) en mannetje Zwarte Specht foto's Gerard Mornie

De Zwarte specht ontfermt zich ook over boomstronken met lekkers erin en die hij daarom tot op de grond aan spaanders weet te slaan. Zelfs gebeurt het dat hij, onvrijwillig weliswaar, een boom doet vallen door de voet ervan te blijven betokkelen, altijd weer op zoek naar insecten. Zijn wetenschappelijke geslachtsnaam *Dryocopus* betekent trouwens: die bomen neerhaalt! De passage van onze gevleugelde houthakker blijft dus heel moeilijk onopgemerkt.

Logies

Laten we nu eens kijken waar hij logeert. Al smult hij het liefst in naaldbos, dan logeert hij bij voorkeur in loofhout. Zijn woning bevindt zich hoog in de stam van een grote boom. De opening van de nestholte is ovaal, zowat 9 cm hoog en 6 cm breed. De Zwarte specht gaat vroeg slapen, meestal 1,5 uur voor zonsondergang. Het nest nadert hij heel omzichtig en is hij in de opening geland dan kijkt hij nog eens goed naar buiten om te zien of de kust veilig is. Slapen doet hij rechtop, juist onder de nestopening, op dezelfde wijze zoals hij ook aan een stam kleeft, de klauwen in het hout en goed steunend op de staart. 's Morgens verlaat hij vroeg het nest, heel goed oplettend. Zo laat hij zijn eerste "kru-kru" kreet maar horen wanneer hij al 200 tot 300 meter van het nest verwijderd is. Sociaal is hij allerminst. Soortgenoten die te dicht bij het nest komen gaat hij te lijf. Zelfs zijn ex-vrouw van vorig jaar kijkt hij met de nek aan of ze doen allebei of ze elkaar niet kennen. Maar op het einde van de winter bekruipt hem toch ineens een onbestemd en onrustwekkend gevoel: hij wil een beetje gezelschap. Erger, hij zou willen hertrouwen!

Trouwplannen

Als de Zwarte specht wil trouwen moet hij aan zijn aanstaande kunnen tonen dat hij eigenaar is van 300 tot 400 ha bos, rijk aan insecten, zodat een toekomstig kroost van 3 of 4 kleine spechtjes geen honger hoeft te lijden. Hij moet zijn gebied ook kunnen verdedigen maar omdat een dergelijke grote oppervlakte bewaken niet te doen is mag hij zich beperken tot het verdedigen van een kleine strook rond zijn residentie waarin enkele zeer oude en hoge bomen staan. In sommige daarvan heeft hij ook al een nest uitgehakt. Wanneer een rivaal het toch waagt hem uit te dagen volgt een merkwaardig ritueel (zie tekening hieronder). Beide bevinden zich dan aan de voet van een stam, de bek in de hoogte en steeds met de gerekte hals draaiend zodat de scharlakenrode pet goed zichtbaar is. Merkwaardig is dat wie uiteindelijk **onder** zijn tegenstander blijft de winnaar is.

Tussen 2 gevechten in stuurt de Zwarte specht signalen uit om een wijfje te lokken. Dat doet hij op 2 manieren. Er is om te beginnen een lachsessie, een

beetje op de wijze van de Groene specht, maar trager. Ten tweede is er het roffelen, minder melodieus wellicht maar veel indringender. Als instrument heeft hij een speciale stam uitgekozen, meestal hol met goede akoestische eigenschappen. Het roffelen produceert een zeer hard geluid, tot 2 km ver te horen, met een frequentie van 10-12 slagen per seconde en ongeveer 3 seconden durend. Als hij in vorm is herhaalt hij dat om de 20 seconden tot een paar honderd keren per dag. Hij kijkt niet op een inspanning, onze specht! Maar o wonder, als zich een wijfje aandient, is hij ineens minder geïnteresseerd. Ook zij doet zeer afstandelijk. Ze beperken zich tot het uitwisselen van wat zachte roffelgeluiden elk van uit een ander hol. Maar op goede momenten is er ook baltsgedrag dat verrassend goed lijkt op het hierboven beschreven gedrag tussen concurrenten. Het duurt uiteindelijk wel 3 maanden voor de verliefden hun schuchterheid wat hebben overwonnen. Ondertussen laten ze niet na, zoals dat gaat in een 'mariage de raison' om vooraf wat praktische zaken te regelen, zoals de keuze van het nest. Trekken ze in bij hem of bij haar? Of bouwen ze een nieuw nest, een werk van 14 dagen tot een maand...?

Woningbouw

Als tot dit laatste wordt besloten moet de nestboom eerst worden gekeurd. Hij moet aan een vijftal voorwaarden voldoen vooraleer het uithakken kan beginnen. Het moet vooral gaan om een grote, oude boom die juist onder de eerste takken nog een diameter heeft van ten minste 40 cm. Er mogen geen klimplanten en zeker geen Klimop langs de stam groeien om vijanden niet op slechte gedachten te brengen. Tussen de nestopening, die minimaal 5 m boven de grond is, en de bodem mag er zich geen enkele tak bevinden. Er moet ruimte zijn voor de opening om ongehinderd te kunnen aan- en afvliegen en geen andere boom mag te dicht in de buurt staan. Ten slotte moet de stam een gladde schors hebben. Een oude Beuk voldoet dikwijls het best aan deze voorwaarden maar bij gebrek daaraan komen ook andere bomen in aanmerking.

't Is beslist, ze gaan toch een nieuw nest uithakken. Ze zullen het samen doen, elk om beurt. Om te beginnen moeten ze, over een afstand van ongeveer 30 cm, een ingangstunnel uitgraven in het harde hout. Het houweel waarover ze beschikken is aan de lichte kant, kop en bek samen wegen niet meer dan 45 gram. Maar ze gebruiken het met formidabele kracht en met een frequentie van wel 150 slagen per minuut. Krijgen ze daar geen hoofdpijn van? Neen, onder de schedel van de specht huist geniale, schokbestendige mechaniek. Gewrichten werken als schokdempers, spieren als hydraulische remmen. Eens de licht oplopende, horizontale gang gegraven worden de zaken ingewikkelder: ze moeten nu verticaal naar beneden gaan boren. De positie van de specht, kop naar beneden, is ronduit ongemakkelijk. Bovendien worden de werken gehinderd door opgestapelde spaanders die ze regelmatig moeten verwijderen. Maar op het eind kunnen ze toch fier neerblikken op een echt meesterwerk: een prachtige grot, 30 tot 50 cm diep en met een diameter van 20 tot 25 cm. De laatste laag spaanders hebben ze niet verwijderd, daarop komen, midden april, de eitjes.

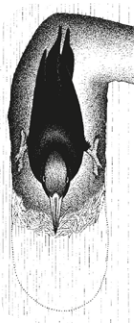

Broeden

Verschillende dagen voor de eileg blijkt het nest al vrijwel voortdurend bewoond te worden door één van de echtgenoten. 'Bewaakt' is een beter woord want door de schaarste op de woningmarkt zijn er nogal wat krakers in de buurt die een begerig oog hebben laten vallen op zulk een prachtwoonst. Onder hen zijn de Kauw en de Holenduif de meest geduchte. Als zij er in slagen om het nest te bezetten op een onbewaakt moment dan wordt het een hele klus, ja

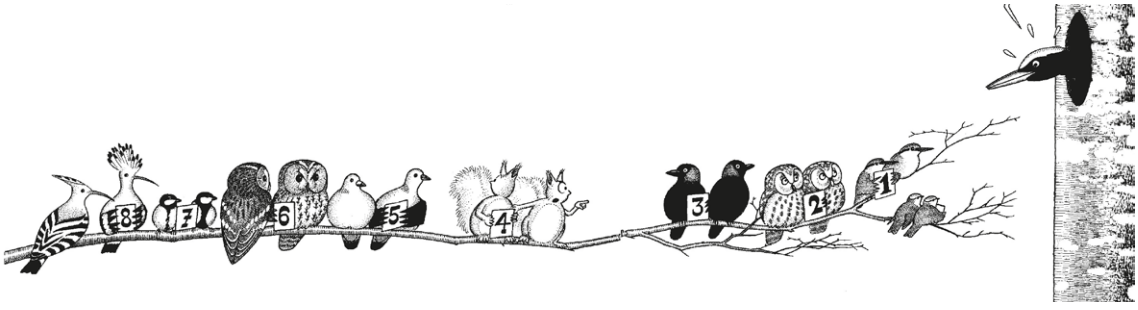

soms ondoenbaar, om de ongewenste gast er weer uit te werken. Maar de Zwarte specht, eigenlijk zacht van inborst, dringt dikwijls niet al te erg aan en begint dan maar aan een nieuw nest. Hakken is zijn lieve lust! Zelfs de Boomklever, nauwelijks groter dan een Huismus, slaagt er soms in zich van het nest meester te maken. Die laatste metst daarna de ovale ingang netjes dicht zodat alleen nog een opening overblijft naar zijn formaat. Krakers zijn er dus genoeg. De Spreeuw bijvoorbeeld maar ook de Ruigpootuil, een oorspronkelijk noordelijke vogel, die in onze streken slechts broedt daar waar ook de Zwarte specht een nest heeft gehad. En zelfs een eend, de Brilduiker, speelt het klaar om zijn kroost onder te brengen hoog in een spechtennest. Men telde in het totaal 43 soorten –niet allemaal vogels- die gebruik maakten van een (oud) spechtennest.

Het broeden gebeurt min of meer ongemakkelijk, met de staart zowel als de bek scheef omhoog tegen de wanden van hun, zo blijkt nu, iets te smal gemaakte put. Maar ze lossen elkaar regelmatig af waarbij we moeten opmerken dat het mannetje toch het grootste deel voor zijn rekening neemt. Dat was overigens ook al zo bij de werken aan het nest. 's Nachts zou het wijfje zelfs helemaal niet broeden. En de broedduur is ook niet zo lang, 12 dagen, een kortere periode dan wat b.v. de Pimpelmees nodig heeft. We merken op dat ze zich in die periode zeer onopvallend gedragen.

Als de jongen uit komen moet er bij de ouders toch zo iets zijn als een lichte ontgoocheling: ze zijn doof, blind, bovendien aartslelijk en slap als een vod. Slim zijn ze wel want ze kruipen mooi samen in de vorm van een mini-piramide, ondersteunen elkaar, houden elkaar daarbij warm en bevinden zich ook zo in een goede positie om de bek omhoog te richten als een oudervogel aas brengt. Terwijl de ene ouder dus insecten verzamelt en ze opstapelt in een soort keelzakje houdt de andere de thuiswacht om de jongen warm te houden. De terugkomst van de insectenverzamelaar kan minuten duren maar even goed uren en de oogst kan variëren tussen enkele prooien en 20 tot zelfs 30 gram. De insecten worden zo eerlijk en ook zo nauwkeurig mogelijk verdeeld over de bedelende bekjes. Omdat de jongen nog blind en doof zijn moeten eerst wel op de mondhoeken aangetikt worden waarna de bekjes, als aangedreven door een veer, omhoog springen. Na de maaltijd kittelt de ouder dan nog

even het achterwerk van de kleintjes, het sein voor hen om wat vogelpoep te produceren wat hij gemakshalve onmiddellijk inslikt. Na deze taak kan hij rustig de kleintjes verwarmen; de tweede oudervogel is al lang vertrokken op insectenjacht.

Jongen grootbrengen

Ze doen hun best, de beide ouders. Zoveel voedsel brengen ze naar de jongen dat deze na 5 dagen al één derde wegen van het gewicht van een volwassen vogel. Na een week moeten ze al niet meer verwarmd worden zodat nu beide ouders op jacht kunnen. Op één dag kan het koppel gemiddeld de bagatel van 1800 mieren en 500 larven van schorskevers aanvliegen. Ten vroegste op de leeftijd van 17 dagen kunnen ze langs de wanden van het nest omhoog klimmen en zich in de nestopening laten zien, nu al mooi uitgedost in zwart pak en rode muts. De onvoorstelbare wereld die ze daar te zien krijgen ontlokt hun talrijke bewonderende "ké-ké-ké-ké…" roepjes. Begrijpelijk hebben de jongen tegelijk schrik om de sprong naar buiten te wagen en grote lust om hun gevangenis te verlaten. Daarom ontketenen de ouders nu spoedig de operatie IB: 'Iedereen Buiten'.

Ze voeren om te beginnen een uithongeringspolitiek waarbij ze urenlang geen voedsel meer brengen. Daarna komen ze de jongen wat treiteren door met de mond vol lekkere hapjes tot vlak voor de hongerige bekjes te komen zitten en daarna weer weg te vliegen naar een boom aan de overkant. Ze schreeuwen, maken kabaal en dat allemaal met de bedoeling de snaken zenuwachtig te maken zodat ze uiteindelijk de sprong in de leegte maken. Die tantaluskwelling begint vruchten af te werpen: er is er één die overstag gaat. En o wonder, hoewel hij nog wat pluimen mist landt hij, niet op de grond, maar op de enige plaats een specht waardig, namelijk rechtop tegen een boomstam. Spoedig volgen broers en zussen zijn voorbeeld.

De cirkel is rond

De ganse familie verhuist nu naar een plaats waar voedsel overvloedig voor het uithakken ligt en de jongen worden nog wat wegwijs gemaakt in die kunst. Maar het zal niemand verbazen: het koppel, dat nooit blijk gaf van grote liefde –ze hebben gans die tijd nauwelijks een woord met elkaar gewisseld- haast

zich nu om te scheiden. Met onderlige toestemming zoals dat heet. Ze nemen meestal elk de helft van het kroost mee. De leertijd voor de jongen gaat nog enige tijd door, bomen leren ontschorsen, larven en mieren buit maken, roffelen enz. Daarbij moeten ze steeds goed oppassen voor Havik en Boommarter, hun ergste vijanden.
Eens augustus aangebroken stoot de ouder ook zijn jongen af. Hij neemt dreighoudingen aan en achtervolgt hen vervolgens genadeloos tot ze uit angst wegvluchten. We wensen hen van harte veel geluk bij de zoektocht naar een eigen gebied. Even hartelijk zijn ze uitgenodigd om nog meer onze kant op te vliegen. Het zijn ten eerste mooie vogels. Vervolgens hebben ze als voorname bezigheid het fijnhakken van stronken, zieke bomen en takken waardoor ze aanzienlijk bijdragen tot hun recyclage. Ze helpen verder om een te grote uitbreiding van bepaalde insecten in te dijken zoals b.v. van de schorskevers. Tenslotte helpen ze een heleboel andere dieren aan een nest- of schuilplaats. Om die fraaie vogel aan te trekken moeten we dan misschien wat meer bos gaan planten en zeker voldoende oude Beuken laten staan! Eens dat geschikte territorium gevonden kan

Zwarte specht *foto: Gerard Mornie*

de jonge Zwarte specht aan de slag en wordt hij, net als zijn ouders, een even hardnekkige als werkzame eenzaat. Waarna het verhaal van voren af kan herbeginnen…

Bronnen

•La Hulotte, nrs 82 en 83, 08240 Boult-aux-bois, Frankrijk.
•Menschaert L.: Zijn er nog Vogels; (1991).
•Glenn Vermeersch e.a.: Atlas van de Vlaamse Broevogels 2000-2002; (2004).

Tekeningen uit La Hulotte (zie hierboven).

Zomerreis Natuurpunt VA *plus*: Orkney – Shetland

Michel Vander Vennet

Kan ook de voorbije zomerreis van onze afdeling bij het lijstje gevoegd worden van geslaagde evenementen? Kunnen Orkney en Shetland hun plaats verdedigen naast bestemmingen als Zweden, Polen, Ierland, Wales of Roemenië? Of was het een zomerreis, waarvan je zegt: "Ach, 't was wel leuk, maar verder niks bijzonders."?

Als lichaamstaal eerlijk is en zegt wat de mensen vertellen, dan bleek uit de afscheidsgroet in de luchthaven van Zaventem dat onze 32 Natuurpunters bijzonder tevreden en met heel veel genoegen (sommigen al met heimwee) terugkeken naar de voorbije 12 dagen.
Nu de zomer zich stilaan klaarmaakt om over te gaan in de herfst, kan ook ik al met wat meer afstand terugblikken naar wat voorbij is. Wat maakte deze reis zo aantrekkelijk?

Wellicht vooreerst de bestemming. Lukt het voor de meeste mensen zich enigszins voor te stellen waar Shetland ligt (hoewel!), van Orkney hebben ze nog nooit gehoord. Het zijn ongewone en dus onbekende bestemmingen, die de meeste reizigers niet zomaar op het vakantieboekje zetten. Orkney en Shetland zijn een stukje exotisch noordelijk Europa.

Een reis in groep, en dan nog eens onderverdeeld in kleinere groepjes, heeft het voordeel dat er altijd wel iemand is, die iets heeft waargenomen, waar je anders zou naast gekeken hebben en is een ideale gelegenheid om met iedereen eens te 'socialiseren' om het met een jongerenwoord te zeggen. Bovendien mag ik als reisleider zeggen, dat dit een schitterende groep was. Hoe ingewikkelder de constructie, hoe meer kans op knelpunten: 2 x 2 vliegtuigreizen, 3 ferry's, 4 groepen, elk in hun guest house, te verplaatsen met 5 auto's. Er kan al wat mislopen en dat is ook meermaals gebeurd. Maar niemand verloor er zijn goed humeur bij.

Als het weerbericht van de BBC waarschuwt voor stortregens met overstromingsgevaar in Midden-Engeland en zuidelijk Schotland, terwijl 32 Natuurpunters op Orkney, nauwelijks 10 km ten noorden van Schotland in topjes rondhossen en er lopen te verbranden, dan kan je enkel van geluk spreken. Twaalf dagen gietende regen is voor

1 **Claire Colpaert**
Lange zonnedauw

2 en 3 **Johan Cosijn**
Alken
Noordse stormvogel

4 **Magda Cortvriend**
Grote beervlinder

5 **Eddy Van Den Abeele**
Veenpluis

6 tot 8 **Walther De Munter**
Kruisbek
Roodkeelduiker
Marwick head

elke (groeps)reis een catastrofe, maar wij hadden duidelijk de weergoden mee! Wie echter Shetland heeft verlaten, zonder de geselende wind te voelen, die je bijna omver blaast, is er niet geweest. En ook dat hebben wij mogen ervaren.

Foto: Frieda Wyffels

En de natuurwaarde van de reis, hoor ik je vragen? Inderdaad, 'last, but not least'. Ik hou nog steeds enorm van het motto van het vroegere mededelingenblad: 'Natuurstudie, natuurkennis en natuurbeleving'. Het was probleemloos op deze reis van toepassing. Drie van de vier elementen: lucht, aarde en water, zijn in overvloed aanwezig, zowel op Orkney als Shetland. Overal word je overweldigd door de voortdurende wisseling van het kleurenpalet van de oceaan, de heide en de rode zandsteen. En als je op Eshaness (Shetland) een plaatselijke bewoner hoort vertellen hoe de oceaan hier met windkracht 10 tot 12 tekeergaat tegen de 20 meter hoge rotskust en hoe de golven rotsblokken van honderden kilo's losrukken en meesleuren, dan krijg je kippenvel bij zoveel grootsheid.

En laten we het even over de vogels hebben. De eerste waarneming van de reis van een Roodkeelduiker in zomerkleed doet het hart van menig vogelkijker sneller slaan, maar als we hem enkele dagen later opnieuw zien, in het prachtigste licht dat men zich kan indenken, drijvend op staalblauw water, het rode oog fonkelend in de egaal grijze kop, dan is dat een "wow" ervaring. Wat verder botsen we op een invasie van Kruisbekken en een paar honderd meter verder, op het pad naar de 'Dwarfie Stane' (Hoy) liggen we op de knieën voor Lange én Ronde Zonnedauw.

Op de heidegebieden van Orkney horen we voortdurend het klagende geluid van Wulp en Regenwulp. Regelmatig krijgen we ook Goudplevier (uiteraard in zomerkleed) in het vizier. De Grote jager is talrijk aanwezig maar kan niet altijd op evenveel sympathie rekenen, zeker niet als hij voor onze ogen op zijn dooie gemak een Papegaaiduiker binnenspeelt. Maar ook dat is de natuur: eten en gegeten worden. De Kleine jager is zeldzamer, maar wordt toch meerdere keren waargenomen. In de luwte van een heuveltje, en dus buiten het geluid van de suizende wind, hoor ik het gemekker van de Watersnip.

Wie Orkney en Shetland zegt, denkt bijna automatisch aan de zee- en klifvogels: ze zijn er allemaal, soms in enorme aantallen (zoals de kolonie Jan-van-genten in Hermaness (Shetland), soms met enkele exemplaren, soms veraf, soms op aai-afstand (zoals de Papegaaiduikers, eveneens op Hermaness). Maar ook Zwarte zeekoet, Zeekoet en Alk, Noordse stormvogel en Drieteenmeeuw waren soms in indrukwekkende aantallen aanwezig en namen de smalle richels op de steile kliffen in als reusachtige appartementsgebouwen... En als je nog even voor het ontbijt kunt gaan kijken of de **Velduil** weer op zijn vertrouwde plekje zit, is dat alvast een mooi begin van de dag. Voor de hele reis streepten de immer waakzame waarnemers in totaal 83 soorten aan.

En tot slot licht ik nog een fragmentje uit Karels floristisch verslag van onze reis:
"Eigenlijk kan ik verwijzen naar het inleidend hoofdstuk over de flora van Orkney en Shetland dat in de reisbrochure staat: we hebben immers bijna alles gezien wat hierin ter sprake komt."
Toch zijn er enkele juweeltjes die we jammer genoeg niet gezien hebben, waarschijnlijk omdat we niet op de geschikte plekjes geweest zijn en vooral ook – als we eerlijk zijn – omdat we er niet echt naar gezocht hebben. Zo hebben we de meest befaamde plant van Orkney gemist, de Schotse sleutelbloem (*Primula scotica*). En op Shetland misten we de Veld- en de Slanke gentiaan (*Gentianella campestris* en *Gentianella amarella*), maar die zullen op het moment van onze reis nog niet gebloeid hebben. En de Rozewortel (*Rhodiola rosea*) heb ik enkel gezien in het voortuintje van onze gastvrouw in Lerwick. Maar alle andere specialiteiten hebben we gevonden (weliswaar soms met wat hulp van een autochtoon die ons – na een dolle rit met de auto - de juiste plek kon aanwijzen waar de Blauwe zeelelie (*Mertensia maritima*) in overvloed groeide).
En we moeten ook toegeven dat we zonder de naambordjes op Keen of Hamar ook de 'ster van het noorden', nl. de *Cerastium nigrescens* of Shetland Mouse-ear (vrij vertaald: Shetland hoornbloem) niet zouden opgemerkt hebben, net als een vijftal andere lokale specialiteiten die allemaal zeer klein en onopvallend waren.
Persoonlijk ben ik zeer tevreden dat we ook de

Lange zonnedauw (*Drosera anglica* of *D. longifolia*) gevonden hebben, een soort die in België uitgestorven is en in Nederland uiterst zeldzaam."

Het moge duidelijk zijn: de zomerreis van 2009 was er een om niet te vergeten en om de herinnering eraan te blijven koesteren. En als de winter er aan komt met zijn korte dagen, moeten we nog maar eens dromen van de 'simmer dim' of de zomerschemering van Shetland.

Europese Nacht van de Vleermuis in Zottegem

Isabel Niemegeers

Op vrijdag 28 augustus ging in Grotenberge (Zottegem) voor de eerste maal de Europese Nacht van de Vleermuis door met als hoofdonderwerp 'vleermuizen in en rond de tuin'. Dit was een organisatie van Natuurpunt afdeling zwalm.vallei in samenwerking met de nationale Vleermuizenwerkgroep en Zoogdierenwerkgroepen Vlaamse Ardennen *plus*. Natuurpunt nationaal

Foto: Paul Van Daele

zorgde eveneens voor ondersteuning van deze activiteit onder de vorm van publiciteit (afdruk folders) en ondersteunend materiaal. Een professionele medewerkster bemande een ledenwervingsstand.

Meer dan 150 geïnteresseerden waren aanwezig. Vleermuizenspecialist Pieter Blondé verwelkomde de nieuwsgierigen met een begeesterde en interactieve presentatie. Een tweede luik bestond uit een rondleiding in het nabij gelegen Domein Breivelde. Begeleiders brachten de bezoekers in groepjes naar vier verschillende locaties waar enkele enthousiaste gidsen informatie gaven over vleermuizen. De diertjes in kwestie lieten zich ook meermaals zien en horen.
Dirk Criel zorgde voor een toelichting bij de ijskelder van het domein, een geliefkoosd winterverblijf voor vleermuizen. Dirk vestigde er de aandacht op dat de herhaalde verstoring van een vleermuis in winterslaap haar einde kan betekenen, dit omdat het onnodig ontwaken de kostbare energiereserve van de vleermuis uitput.
Er zijn nog aanpassingen nodig om van de ijskelder een optimale winterverblijfplaats te maken.

Bart Magherman stond stil bij één van de torens van het kasteel, een plek die door de vrouwelijke dieren soms wordt uitgekozen om er een kraamkolonie te vestigen. Vleermuizen krijgen doorgaans slechts één jong. De geboorte van deze jongen hangt af van de klimaatsomstandigheden. Het vrouwtje heeft de definitieve bevruchting namelijk zelf in handen. Ze bewaart het sperma van het mannetje net zo lang tot het ideale moment voor de bevruchting.
De vrouwtjes zorgen allemaal samen voor de jongen in de kolonie en zogen elkaars jongen. Afwisselend vliegen ze 's nachts uit om op insecten te jagen.

Dirk Noël van Natuurpunt afdeling Herzele was ook van de partij met een batdetector. Dit toestel maakt de signalen die vleermuizen uitzenden om prooien te lokaliseren hoorbaar. De vleermuis zendt geluiden uit om de omgeving waar te nemen aan de hand van de weerkaatsing van die geluiden. Deze signalen zijn met het blote oor niet of nauwelijks hoorbaar maar kunnen wel hoorbaar gemaakt worden met behulp van een batdetector.

David Galens, vleermuizenkenner van afdeling Bovenschelde vertelde wat meer over Watervleermuizen en hun manier van jagen. De vijver van het domein was hiervoor de uitgelezen locatie. Zowat iedere groep kreeg de kans een Watervleermuis over het wateroppervlak te zien jagen.

In de nabijheid waren ook andere vleermuizensoorten actief, waaronder de Dwergvleermuis. Zo kon David demonstreren hoe de verschillende soorten vleermuizen niet alleen verschillende geluiden produceren maar daarvoor ook verschillende frequenties gebruiken.

Veel aanwezigen waren onder de indruk van de rijkdom aan vleermuizen in het Domein Breivelde. De meeste deelnemers kregen ook de kans de dieren uitgebreid te horen en te zien.

De eerste versie van deze vleermuizennacht in Zottegem was alvast geslaagd. Bovendien wierf Natuurpunt meer dan 15 nieuwe leden.

Natuurgebied in de kijker: Munkbosbeekvallei

Laurent Flostroy

De Munkbosbeekvallei is gelegen in de gemeenten Zwalm, Zottegem en Gavere en behoort tot de afdeling zwalm.vallei. De start van het natuurreservaatsproject is gegeven in 1993 met de aankoop van enkele kleine aanpalende weilanden op de grens van Velzeke (Zottegem) en Dikkele (Zwalm) door de vereniging De Wielewaal. Zoals bij redelijk wat andere projecten in onze streek is deze eerste aankoop gedaan door Jacques Vanheuverswyn. Een tiental jaar later volgde nog een aankoop van een bosperceel in Beerlegem. Ondertussen zijn er 4 percelen in eigendom met samen een totale oppervlakte van bijna 5 hectaren. Deze vier percelen liggen verspreid over de vallei en grenzen allemaal aan de beek.

De activiteit rond het project bleef tijdens een periode van ongeveer 10 jaar enigszins beperkt: er werd een perceel bebost, op een ander perceel werd een bosrand aangeplant; er waren plannen om de percelen in eigendom door de overheid te laten erkennen als natuurreservaat. In 2005 waaide er een nieuwe wind. Dit leidde tot de oprichting van een werkgroep rond het natuurgebied. Na een periode van vergaderingen en terreinbezoeken werd in het voorjaar van 2008 het erkenningsdossier afgerond en ingediend bij de bevoegde minister.

Aanwezige natuurwaarden en biotooptypes.

De vallei wordt gekenmerkt door beboomde oevers afgewisseld met weilanden en bospercelen.

• Bostypes

Een van de voornaamste bostypes in de vallei is alluviaal essen-olmenbos met kenmerkende voorjaarsflora: Gevlekte aronskelk, Slanke sleutelbloem, Bosanemoon, Dotterbloem, Bittere veldkers, Gele dovenetel... Plaatselijk komen kwelzones voor met Reuzenpaardenstaart en Bosbies. Typisch is ook het voorkomen van Paarse schubwortel.

Ook eiken-haagbeukenbos bossen komen voor met oude eiken en verjonging van Gewone es, Zwarte els, Gewone esdoorn, Zoete kers en Veldiep. In de kruidlaag komt veel Bosanemoon voor naast o.a. Wilde kamperfoelie, Gewone salomonszegel, Gele dovenetel, Geel nagelkruid, Klimop en Paarse schubwortel.

Nabij bronnetjes zijn er ook nog restanten van essenbronbos. De grootste bedreiging van dit bostype ligt in het kleine areaal ervan. De natuurbehoudswaarde hiervan is dan ook erg groot.

Dotterbloem Foto: Laurent Flostroy

• Munkbosbeek

De bronnen van de Munkbosbeek ontspringen in de omgeving van de Munkboshoeve. De beek stroomt door het visiegebied en mondt na meer dan 7 km rechtstreeks uit in de Schelde. Ze vertoont over het algemeen nog een natuurlijke structuur en meandering. De kwaliteit van het water is matig wat hoofdzakelijk te wijten is aan het ontbreken van rioleringsnetwerken die zijn aangesloten op een waterzuivering. Dit is zowel het geval voor de dorspkernen als voor meer verspreide bewoning. Voor het realiseren van een ecologisch herstel moeten naast de rechtstreekse lozingen van afvalwaterlozingen ook de vismigratieknelpunten aangepakt worden.

• Hakhout en KLE's

Er bevinden zich in het gebied verschillende oude knotbomen, houtkanten, hagen en houtwallen. Bij een inventarisatie van autochtone bomen en struiken werden verschillende vermoedelijk autochtone exemplaren van o.a. Gewone es en Gladde iep vastgesteld in de houtkanten. Uitzonderlijk is o.a. het voorkomen van een houtkant bestaande uit verschillende hakhoutstoven van Haagbeuk met een maximale omtrek van bijna 8 meter!

In Beerlegem (Zwalm) heeft Natuurpunt een essenhakhoutbos in eigendom. De aanpak van achterstallig hakhoutbeheer is hier prioritair. Er gaat binnen het beheersplan speciale aandacht naar het behoud van essenhakhout om ecologische en cultuurhistorische redenen. In oude essenhakhoutbossen is de (vooral epifytische) mossenflora vaak rijk ontwikkeld. Het verderzetten van hakhoutbeheer is een voorwaarde voor de instandhouding van die mossen.

• Graslanden

Botanisch waardevolle graslanden zijn in Vlaanderen sterk bedreigd en komen bijna enkel nog voor in natuurreservaten. In het gebied zijn de graslanden over het algemeen eerder soortenarm. De doelstelling is - om door aankoop of beheersovereenkomsten - de nog aanwezige waardevolle of potentieel waardevolle graslanden te behouden en verder te ontwikkelen.

Beschrijving visiegebied

Het visiegebied met een oppervlakte van ongeveer 68 ha strekt zich uit langs de Munkbosbeek. Het is op het gewestplan grotendeels aangeduid als natuurgebied en bovendien zowat helemaal ingekleurd als biologisch (zeer) waardevol op de biologische waarderingskaart. Binnen het visiegebied is gekozen voor een verbinding met het Spiegeldriesbos in Scheldewindeke langsheen de beek, die als corridor functioneert.

Zowat het volledige visiegebied ligt binnen de in 2008 definitief erkende ankerplaats 'Vallei van de Munkbosbeek en kasteeldomein van Beerlegem' opgenomen in de Landschapsatlas. Door deze aanduiding als ankerplaats, adviseert het beleid van de Vlaamse Overheid juridische bescherming als erfgoedlandschap.

Trage wegen

In tegenstelling tot in andere delen van Zwalm is de impact van de ruilverkaveling in het gebied beperkt geweest. Verschillende oude buurtwegen zijn intact gebleven en dit is belangrijk bij de openstelling van het gebied voor wandelaars. Momenteel loopt er in Zwalm een gemeentelijk project rond trage wegen onder de begeleiding van Trage wegen v.z.w. Het doel is om na opmaak en uitvoering van een actieplan meer toegankelijke en goed onderhouden buurtwegen te hebben. Natuurpunt is actief betrokken in dit project onder andere bij het uitvoeren van een terreininventarisatie.

Werkgroep

Sedert 2005 werd er een werkgroep opgericht in het gebied. Met wisselend succes zijn er verschillende activiteiten georganiseerd: werkdagen, wandelingen, vergaderingen, inventarisaties... Ook wordt gewerkt aan een 4-tal bewegwijzerde wandellussen en een informatiefolder.

Werkpaard(en) *Foto: Laurent Flostroy*

Verwachtingen voor de toekomst

De enkele hectaren die momenteel in eigendom zijn volstaan niet om de natuurwaarden in het gebied veilig te stellen. Buiten de reservaatspercelen staat die waarde dagelijks onder druk, zowel door moedwillig toegebrachte schade (vernieling houtkanten, storten van verontreinigde grond in valleigebied,... tot ontbossing toe) als door externe factoren zoals bodemerosie, slechte waterkwaliteit, rechtstreekse lozing van afvalwater.

De erkenning als natuurreservaat, verder veilig stellen van de aanwezige natuurwaarden met als belangrijkste instrument beheer van nieuwe percelen, realisatie van bewegwijzerde wandellussen, gebiedsfolder,... zijn de belangrijkste doelstellingen voor de komende jaren.

Ongeveer maandelijks verschijnt er een digitale nieuwsbrief met informatie over activiteiten in de Munkbosbeekvallei. Wens je deze nieuwsbrief te ontvangen bezorg dan je e-mailadres aan laurent.flostroy@telenet.be.

Meer informatie over afdeling zwalm.vallei vind je op de website www.natuurpuntzwalmvallei.be.

Latijn en Grieks

Emiel De Jaeger

Als we van vierhoeken spreken, kunnen we moeilijk de driehoeken achterwege laten: tres= drie (Latijn) of treis= drie (Grieks) in combinatie met angulus= hoek (Latijn) of gônia= hoek (Grieks), geven een reeks samenstellingen: triangulus (met verdere samenstellingen), triangularis, triangulatus, trigonus (met verdere samenstellingen en afleidingen), trigonatus.

■ **triangulus:** tres + angulus= hoek (L):
Philanthus triangulum (larridae): Bijenwolf, Bijendoder - graafwesp, op guldenroede, honingbijen als proviand.
Xestia triangulum (noctuidae) - vlinder met bijna vierkante zwarte vlekken op voorvleugels.

■ **triangularis:** triangulus + suffix:
Atriplex triangularis Willd. (Atriplex prostrata DC. triangularis Rauschert) (chenopodiaceae) - driehoekig blad.
Kniphofia triangularis (liliaceae) - aarachtige hoofden met buisvormige bloemen, rood met gele rand.
Coequosa triangularis (sphingidae) - vlinder, driehoekige donkere vlekken in de voorvleugels; oost. Australië.
Goodallia triangularis Montagu (bivalvia): Kleine astarte - schelpdier, driehoekige schelp, top iets gebogen; beide kleppen met twee cardinale en twee laterale tanden; geelwit/oranjegeel, met lichtgroene/donkerbruine opperhuid; noord. Atlantische oceaan, West-Afrika.
Linyphia triangularis (linyphiidae) - baldakijnspin (hangmatspin), koepelvormig web.

■ **triangulatus:** triangulus + suffix:
Callirhoe triangulata (malvaceae): Clustered Poppy Mallow.
Melangyna triangulata (syrphidae) - zweefvlieg.

■ **triangulivalvis:** triangulus + valvae= dubbele deur (L):
Rumex triangulivalvis Rech.f. (Rumex salicifolius J.A. Weinm. triangulivalvis Danser) (polygonaceae): Wilgzuring - blad lancetvormig, zeer glad, hoogstens gegolfd, zeegroen door een dunne waslaag; stengel en vruchtpluim vaak witachtig; binnenste bloemdekslippen driehoekig; vruchtkleppen driehoekig tot eirond.

■ **trigonus:** trigônos= driehoekig (G) < treis + gônia= hoek:
Ariocarpus trigonus (cactaceae) - bolvormig; puntige, driekantige tuberkels; witte bloemen.
Euphorbia trigona (euphorbiaceae) - kandelaarvormig; driehoekige tot drievleugelige stengels; gekartelde rug met bleekgroene tekening; ovale bladeren; giftig melksap.
Gasteria trigona (liliaceae) - blad groen met witte puntjes; in spiraal; bloemen menierood met groene buis.
Conus trigonus Reeve (conidae) - kegelslak; Australië.

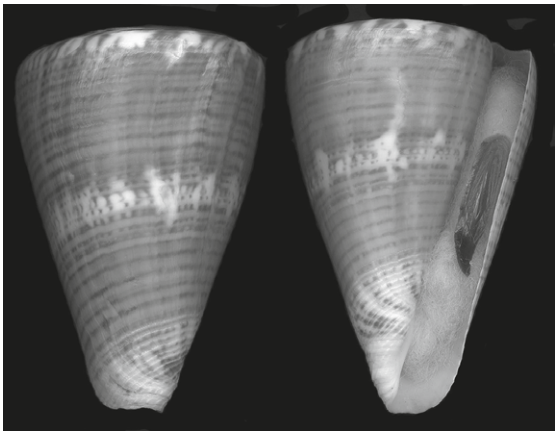

Conus trigonus

Dysmachus trigonus (asilidae) - roofvlieg.

■ **trigonatus:** trigonus + suffix:
Paleosuchus trigonatus (alligatoridae): Gladvoorhoofdkaaiman.

■ **trigonella:** trigonus + suffix:
Trigonella foenum-graecum L. (fabaceae): Fenegriek, Bokshoorn(klaver) - blad met drie grote, omgekeerd eivormige blaadjes; bloemen alleen of met twee bijeen, bijna zittend, geelachtig wit, aan de voet vaak paars aangelopen (bleekgeel met violette strepen), zelden geheel paarsachtig; plant stijf rechtop, met rechtopstaande zijtakken; lange, gebogen peulen met scherpe punt; sterk riekend na het drogen (groene kaas).

■ **trigonidium:** trigonus + suffix:
Trigonidium egertonianum (orchidaceae) - kleine kelkvormige bloemen, bruinwit, met bruine lengtestrepen en twee bruine vlekken als ogen.

■ **trigonaspis:** trigônos= driehoekig + aspis= schild (G):
Trigonaspis megaptera - galwesp, op eikenknoppen.

■ **trigonobalanus:** trigônos + balanos= eikel (G, L: balanus= behennoot):
Trigonobalanus verticillata (fagaceae) - vrucht driehoekig.

■ **trigonoceps:** trigônos + -ceps < caput= hoofd (L):
Trigonoceps occipitalis (accipitridae): Witkopgier.

■ **trigonophis:** trigônos + ophis= slang (G):
Trigonophis weigmanni (amphisbaenidae) - wormhagedis.

■ **trigonophora:** trigônos + phoros= dragend (G):
Trigonophora flammea Schiff. (noctuidae).

■ **trigonostoma:** trigônos + stoma= mond (G):
Trigonostoma antiquata Hinds (cancellariidae): Trapvormige nootmuskaathoren - iets trapvormig afgezette windingen; wijde navel; gekorrelde spiralen, gestekelde schouderknobbels; crèmewit/ lichtgeel; Australië, Japan.

■ **trigonotylus:** trigônos + tulos= bochel, knop (G):
Trigonotylus ruficornis (miridae) - graswants.

■ **neotrigonia:** neos= nieuw (G) + trigonia < trigônos + suffix:
Neotrigonia margaritacea Lamarck (trigoniidae): Gewone juweelschelp - driehoeksmossel, dikke schelp, bijna volledig uit parelmoer, scheef driehoekig; grote radiale ribben met schubvormige knobbels; geelbruin, binnenin dikke, zilverwitte/paarsrode parelmoerlaag; veel verwerkt tot lepeltjes, broches e.d.; Australië.

Plantenwerkgroep: oproep tot medewerking

Karel De Waele

In 2003 verscheen onze Regionale plantenatlas Schelde-Leie, die een periode omvatte van 1972 tot 2002. De inventarisatiegraad hiervan was al redelijk hoog, maar toch zaten er nog heel wat onverkende hokken of km² in waarvan slechts een lijstje van minder dan 50 soorten ingediend was...
Sedertdien zijn er al een twintigtal volledige lijsten opgesteld van deze 'zwarte gaten'. Maar er blijven er naar onze goesting nog te veel over. Uiteraard betreft dit vooral botanisch minder aanlokkelijke hokken ... of hokken die eigenlijk buiten ons eigen afdelingsgebied liggen ... of grotendeels in Wallonië.

Toch zou ik ook dit aantal 'zwarte gaten' zo klein mogelijk willen maken, enerzijds door zelf een aantal ervan te lijf te gaan (deze van kaartblad D2, de uiterste noordwesthoek van onze atlas), anderzijds door een beroep te doen op jullie.
De lijst van deze 'zwarte gaten' is te saai om in 'Meander' te publiceren, maar is wel terug te vinden op de nieuwspagina van onze Plantenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus* op **www.plantenwerkgroep.be**. Gelieve me een mailtje te sturen met de nummers van de hokken die jullie willen 'wit maken', m.a.w. waarvan je een lijst wil maken met minstens 50 soorten - liefst meer dan 100. De lijst op die website wordt permanent geactualiseerd.

Karel De Waele (karel.de.waele@skynet.be)

Zoogdier gezien!?

Doe mee op 17 en 18 oktober 2009!

Foto's: Goedele Verbeylen

Rode Eekhoorn

Bruine rat

Eikelmuis

Huisspitsmuis

Laat ons weten welke zoogdieren je gezien hebt in je tuin of in je favoriete wandelgebied!

Tijdens het weekend van 17-18 oktober 2009 organiseert de Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt het eerste Vlaamse zoogdierentelweekend. Zoogdieren zijn moeilijker waar te nemen dan vogels of vlinders, en daardoor is hun verspreiding vaak onvoldoende gekend. Daarom willen we onze zoogdieren tijdens dit telweekend extra in de kijker zetten. Als we hen willen beschermen en onze biodiversiteit in stand houden, moeten we namelijk eerst weten waar ze nog voorkomen en waardoor ze bedreigd worden. Zoogdieren zijn een belangrijk onderdeel van ons ecosysteem en daar moeten we zorg voor dragen!

Zoogdieren zitten overal, maar zijn niet altijd eenvoudig waar te nemen. Een uitzondering hierop vormen de zoogdieren die overdag actief zijn, zoals de welbekende Rode eekhoorn. Andere zoogdiersoorten verraden hun aanwezigheid door hun sporen (denk maar aan een molshoop, een egelkeutel of een aangeknaagde hazelnoot). Ook via vondsten van verkeersslachtoffers of via prooien die poeslief achterlaat aan de achterdeur komen we te weten welke zoogdieren er zitten. We willen graag weten waar jij zoogdieren of hun sporen gezien hebt. Meer informatie vind je in de ZieZoZoogdier-brochure (bij het Natuur.blad van september, op aanvraag via info@ziezozoogdier.be of bij Natuurpunt Studie, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen): je leert verschillende zoogdiersoorten herkennen en je krijgt informatie over het belang van het inzamelen van verspreidingsgegevens. We geven ook tips om je tuin zoogdiervriendelijk in te richten. Veel plezier en alvast bedankt!

Hoe meedoen?

Geef tijdens het zoogdierentelweekend van 17-18 oktober 2009 al je waarnemingen van zoogdieren of hun sporen door via www.ziezozoogdier.be of via het formulier in de ZieZoZoogdier-brochure! Meedoen is eenvoudig: als je een zoogdier(spoor) opmerkt, zoek je op welke soort het is en laat je het ons weten. In de brochure geven we wat meer uitleg over de herkenning van 16 vrij algemene zoogdiersoorten. Meer uitgebreide informatie vind je op www.ziezozoogdier.be.

Waarnemingen buiten het telweekend

Omdat zoogdieren niet altijd gemakkelijk waar te nemen zijn, bestaat de kans dat je er helemaal geen te zien krijgt tijdens ons telweekend. Maar geen nood, je kan ook je zoogdierenwaarnemingen van buiten het telweekend doorgeven. Je hoeft je eveneens niet te beperken tot je tuin of je favoriete wandelgebied: ook waarnemingen van daarbuiten zijn welkom! Doorgeven kan via hoger vermelde kanalen, via www.waarnemingen.be of opsturen naar de Zoogdierenwerkgroep, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen.

Lampyris, 3-daagse Sint-Pietersberg, verslag

Gerda Achtergaele

Het was een bont gezelschap dat op woensdagmorgen 1 juli verzamelde in het centrum van Kanne. We trotseerden die dag de hitte om het plateau van Caestert te verkennen en maakten kennis met het gevarieerde landschap van bos, grasland, mergelgrotten en Albertkanaal.

Pas in de late namiddag hielden we het waarnemen voor bekeken en na het bezoeken van een deugddoend terrasje zetten we koers naar ons logies: het 'sjetootje'. Daar werden we door de 'kasteelheer' Jan rondgeleid en werden de kamers verdeeld. Nog vóór het avondeten gingen de meest overtuigden al aan de slag om de vondsten van die dag te determineren, anderen genoten gewoon van de rust op het landgoed.

Het avondmaal was puur genieten van de kookkunst van Jan en Alex aan een smaakvol gedekte lange tafel in het licht van de ondergaande zon. Door de openslaande terrasdeuren: klassieke muziek van de vleugelpiano… We waanden ons in de Provence. Nadien was het tijd voor een voorstelling over de geschiedenis van het landschap en een avondwandeling voor 'gevorderden' (dixit Paul). Anderen gingen door met determineren of begonnen aan de vangst van nachtvlinders tot in de late/vroege uurtjes.

De tweede dag werd koers gezet richting Maastricht voor de verkenning van de St. Pietersberg aldaar. Voor de middag werd het kalkgrasland boven aan een grondige verkenning onderworpen. De hitte was nog draaglijk en er werden vele waarnemingen gedaan. We maakten ook kennis met een schaapskudde met schaapshonden en hun herderin, die ons van deskundige uitleg voorzag. Tijdens een deugddoende picknick in de Lichtenberghoeve, beklommen de moedigen onder ons het donjon waar je een prachtig uitzicht over de Maasvallei hebt. In de namiddag wandelden we verder naar het landgoed Slavante waar de geïnteresseerden een bezoek brachten aan de beroemde mergelgrotten. We stonden in verwondering voor de onderaardse groeven groot als kathedralen en genoten ondertussen van de koelte. Na de 'koffiepauze' en het luchten van de broeihete auto's vertrokken we opnieuw naar ons 'sjetootje'.

's Avonds ging het er weer zeer relax aan toe: een avondmaal om U tegen te zeggen, voorstelling van de foto's gemaakt de 2 voorbije dagen, een avondwandeling (ditmaal niet voor gevorderden), nachtvlinders vangen, vondsten determineren, muziek maken…

Op vrijdag was de laatste dag al aangebroken. Na een emotioneel afscheid van Jan en zijn landgoed (we komen zeker nog terug!) vertrokken we richting Lanaye voor een bezoek aan 'la montagne Saint-Pierre'. Nu was Peter onze gids, hij heeft immers als jeugdbonder vele dagen en weken in deze omgeving

foto: Christa Neve

doorgebracht. Hij leidde ons langs graslanden vol orchideeën, poelen overspannen door libellen, bos en friche… en zelfs naar een droge grot waar we schuilend voor de (verkwikkende) regen picknickten. In de namiddag zetten we onze wandeling verder en na een korte verplaatsing per auto werd door de moedigsten nog een bezoek gebracht aan het reservaat 'Heyoul'. Na een afsluitende traktatie van Lampyris vertrok iedereen voldaan huiswaarts.
Het was weer goed geweest… en tot volgend jaar?
Waarnemingen o.a. op:
http://waarnemingen.be/user/view/40366?q=&g=0&from=2009-07-01&to=2009-07-03&p

Foto's op: www.lampyris.be

Dagboek van een groenling

Hugo verschelden

Toen hier op aarde, de hemel nog bestond. (Een verre herinnering.)

Ik wil Mizar wel zijn" zei ik tegen vader.
Vader en ik lagen languit op een deken in het gras onder de sterrenhemel. De zwoele zomerdag koelde langzaam, nu de nacht intrad. De merel in de boom naast ons huis had al een tijdje zijn dwarsfluit opgeborgen en zat daar wellicht met gesloten ogen weggedoken tussen het gebladerde. Enkel wat luidruchtige krekels roerden de stilte nog, tot ook zij begrepen dat nog langer tsjirpen verloren moeite was. De hele natuur om ons heen lag nu te slapen. Als oudste kind van het gezin, een jongetje van een jaar of zeven, mocht ik van vader uitzonderlijk lang opblijven. Tijdens het avondeten had hij mij die belofte gedaan. Hij zou me wat vertellen en na mijn blik met moeder te hebben gewisseld, knikte die ook instemmend. Ik voelde me opgeladen en was benieuwd naar wat er komen ging.

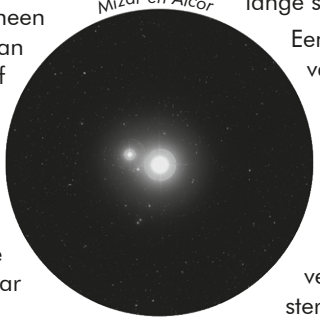
Mizar en Alcor

Nu we daar in het duister naast elkaar op onze rug lagen en onze ogen de donkerte hadden aanvaard, knipoogden de sterren vrolijk uit alle hoeken van de hemel. Het was toen veel donkerder dan nu in de tuin en je kon er bijna tot in de oneindigheid kijken. Aan de toon waarop vader me vertelde hoe groot de ruimte wel was en hoe klein wij mensen wel waren, besefte ik dat hij daar zelf verwonderd over bleek te zijn. Met open mond en met twee gestrekte oren luisterde ik naar zijn stem die blijkbaar tegen niets meer botste en als het ware in de ruimte oploste. Ik hield me stil en schoof toch wat dichter bij.

"Dat daar is de Poolster" zei vader "de grote beer toont je de weg." Ik begreep het niet, zag helemaal geen beer, laat staan een 'Poolster!'. Tussen de veelheid van sterren ontwaarde ik hoogstens iets wat op een nogal simpele koekenpan leek. Vader sprong ondertussen reeds verder van ster naar ster, als huppelde hij van steen naar steen in een grote rivier. Hij kende de weg daar blijkbaar op zijn duimpje. Toen hij begreep dat ik hem niet meer volgde, wachtte hij en begon geduldig van te voren. Aandachtig en toch wel wat gespannen volgde ik hem tot we samen bij de Poolster uitkwamen. Een beetje ontgoocheld, maar ook wel tevreden bekeek ik dat fletse sterretje dat daar wat eenzaam en verlegen aan het firmament stond. Maar hoe onbeduidend dat sterretje op het eerste zicht ook leek, het droeg toch wel een grote verantwoordelijkheid. Het bleek immers de naaf van de sterrenhemel te zijn, de navel waar alle andere sterren gedwee rond draaien. En die zwakke ster bleek bovendien nog wel de ster van waaruit onze lange sterrentocht begon.

Eens we op weg waren, wist vader niet van ophouden. Hij bleef maar vertellen. Zijn warmdiepe stem omarmde me in het donker en voerde me mee in een wonderlijke wereld van de sterren en hun helden. De oude verhalen die hij erbij vertelde, prikkelden mijn kinderlijke fantasie. Vooral bij het verhaal van de grote beer en van de ster Mizar met haar kind Alcor, droomde ik weg. Ik bleef maar kijken naar dat kleine sterretje dat de indianen zochten om hun ogen te testen. Dat 'ruiterje' daar hoog gezeten op de staart van de beer, wilde ik zelf wel zijn. Dan kon ik als kind samen met mijn grote beer tussen de sterren reizen.

"Ik wil Mizar wel zijn" zei ik tegen vader, terwijl mijn ogen dicht vielen en ik verder in slaap gleed. Moe als ik was verwisselde ik toen echter de namen van de moeder en haar kind. Vandaar dat mijn pseudoniem en talisman toen niet Alcor, maar wel Mizar geworden is. En de ster Mizar, daar hoog in het noorden, volgt me nog steeds als een goede moeder op de zwerftocht die het leven toch is.

Nota:

"Jaren keek ik naar onze sterrenhemel tot ik op een dag mijn kin liet zakken en, spijtig toch een beetje laat, onze unieke natuur ontdekte. Moest jij, die al lang met de natuur leeft, het nog niet gedaan hebben, hef dan toch even de kin op en geniet zoals ik ook van de wondermooie nachtelijke hemel."

Mizar.

GZ: Natuurpunt afdeling Groot Zingem
IWG: Invertebratenwerkgroep 'Lampyris'
JNM: Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming
KBE: Kern Werkgroep Bos t'Ename
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
SL: Natuurpunt afdeling Schelde-Leie
SV: Natuurpunt afdeling Scheldevallei
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-*plus*: Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*.
VWG: Vogelwerkgroep (vroeger WVO)
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling zwalm.vallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep

Zaterdag 3 oktober 2009

■ **VWG: Simultaantrektellen.** Gids: Paul Vandenbulcke tel. 0475/34.65.86. We bemannen onze trektelpost vanaf zonsopgang (8u) tot minstens 11u en langer indien de trek-omstandigheden goed zijn. Raadpleeg onze website http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/activiteiten.php om te weten te komen op welke plaats in onze regio we zullen trektellen. Meebrengen: warme kledij, verrekijker, vogelgids, ev. telescoop,...

■ **NWB: Plantenstudiedag in Roux (bij Charleroi)**. Gids: Chris De Caluwé, tel. 02/361.60.54. Samenkomst om 9u aan het station van Roux. Einde omstreeks 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok G4-46-13 met een kanaal, terrils en spooremplacement, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Ook geschikt voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank (eventueel rugzakje om dit mee te dragen). Liefhebbers uit onze regio kunnen voor kostendelend rijden altijd contact opnemen met Karel De Waele, tel. 09/386.45.60 of e-mail karel.de.waele@skynet.be.

Zondag 4 oktober 2009

■ **RO: Herfstwandeling in Bois Joly.** Gids: Jeannine Tassyns tel 055/20.67.69. Samenkomst om 14u aan het nieuw kerkhof te Ronse, kant Hogerluchtstraat. Herkennen van bomen aan bladeren, vruchten en schors. Einde omstreeks 17 u. Laarzen zijn aangewezen.

Donderdag 8 oktober 2009

■ **IWG: Ambetante beestjes, Bryan Goethals.** Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 20u in de Bioshop De Zonnebloem, Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde. Luizen, vlooien, muggen, enz... kunnen ons soms aardig op de zenuwen werken. (Waarom heeft Noë ze meegenomen op zijn ark?). Hebben ze ook nuttige en goede, maar minder gekende, kanten? Bryan is hun advocaat. Einde omstreeks 22u30.

Zaterdag 10 oktober 2009

■ **OUD+PWG: 'De stedelijke flora' deel 2 in Oudenaarde.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60 (enkel die namiddag: GSM: 0474/77.82.76). Samenkomst om 14u op de parking aan de voorkant van het station van Oudenaarde. We kammen het stadsdeel uit in hok E2-28-41. Einde om 17u. De ganse namiddag studie van de flora van één km², waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende velddeterminatiekenmerken van de flora aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: stevig schoeisel, loep, flora's.

■ **ZV: Beheerwerken in natuurgebied Vossenhol i.s.m. JNM Zottegem.** Verantwoordelijke: Jan François, tel. 09/361.03.00. Afspraak om 9u aan het perceel in de Vossenholstraat te Zottegem. Afvoeren van het maaisel van het oudste perceel. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, riek. Drank en boterham wordt voorzien door Natuurpunt zwalm.vallei.

Zondag 11 oktober 2009

■ **SL: 'Kabouters proeven van het Stadsbos Deinze'.** Vrije wandeling door het stadsbos van Deinze, (omgeving Astenedreef en het 'Kom-op-tegen-kankerbos' van ANB in Astene), met hier en daar proeven van allerlei lekkers dat verband houdt met het bos in de herfst... dit alles in een sprookjesachtige sfeer vol kabouters. Vrije start tussen 13u30 en 14u30 aan de parking van De Ceder, Parijsestraat 34, Astene. Einde om 17u30. Afstand ong. 4 km. Deelnameprijs 5 EUR, 16 EUR voor gezinskaart. Vooraf inschrijven is verplicht. Kaarten te bekomen in Bio Shop Deinze en De Ceder te Astene. Organisatie: Samenwerkingsverbond Stadsbos Deinze, Natuurpunt Schelde-Leie en andere verenigingen. Meer info via www.stadsbosdeinze.be.

■ **SL: Familiale natuurwandeling in Spitaelbossen.** Gids: Lieven Kinds, tel. 09/383.71.39. Samenkomst om 14u aan de parking rechts einde Kalkhoevestraat te Waregem. Speciale aandacht voor bosecologie. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, verrekijker.

■ **IWG+VA: Bodemdiertjes in 't Burreken.** Gids: Ronny De Clercq. Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 14u in 't Burreken, ter hoogte van de bramentuin op de Ganzenberg, Schorisse. Duizendpoten, miljoenpoten, pissebedden, springstaarten en ander klein grut. Deze kleine diertjes zijn het thema van deze opsporingsexcursie in 't Burreken. Einde omstreeks 17u.

Donderdag 15 oktober 2009

■ **ZV+ IWG: Slakkencursus te Zottegem. Deel 1.** Info: Ward Verhaeghe, tel 0476/60.02.15. Start om 20u in zaaltje bij café Meileken aan het station van Zottegem. Inleidende les determinatie van slakken. Einde omstreeks 23u. Driedelige cursus: zie 17 oktober en 26 november. Gratis cursus!

Zaterdag 17 oktober 2009

■ **NWB: Plantenstudiedag in Brugge.** Gids: Luc Allemeersch, tel. 02/361.60.54. Samenkomst om 9u aan de hoofdingang van het station in Brugge (kant Brugge centrum) waar we om 9h16 de stadsbus lijn 4 nemen naar ons studieterrein. (afstapplaats Sasplein). De wagen kunnen we kwijt in de parking Centrum-Station op 100 m van de hoofdingang van het station. Een dagticket kost 2.5 EUR. Gelieve tijdig aanwezig te zijn, de bus wacht niet! Aangezien we 's middags niet naar het station terugkeren moet de picknick meegenomen worden. Einde omstreeks 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok C2-22-13 met het stadscentrum en een stukje van de Damse Vaart, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Ook geschikt voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank (met rugzakje om dit mee te dragen). Aansluitend vergadering voor het opstellen van de kalender 2010. Voorstellen kunnen ook vooraf telefonisch of schriftelijk doorgegeven worden aan André Van den Bergh, Vitsgaard 9, 1745 Opwijk, tel. 052/35.05.18, e-mail: andre.vandenbergh@skynet.be. Liefhebbers uit onze regio kunnen voor kostendelend rijden altijd contact opnemen met Karel De Waele, tel. 09/386.45.60 of e-mail karel.de.waele@skynet.be.

■ **ZV+IWG: Slakkencursus te Zottegem, deel 2.** Info: Ward Verhaeghe, tel 0476/60.02.15. Tweedelige slakkenexcursie: Start om 11u te Michelbeke aan de parking bij het Mijnwerkerspad aan de voet van de Berendries. Om 13u meegebrachte boterhammen opeten op café in Michelbeke, deel 2 om 14u start vanaf RWZI Nederbrakel. Einde rond 16u.

■ **ZWG+KRB: Zoogdierinventarisatie in het Burreken** (in het kader van het Vlaamse zoogdierentelweekend). Verantwoordelijke: Paul Van Daele, tel. 055/23.92.10. Samenkomst om 18u aan Perreveld 14 te Zegelsem. Tijdens het weekend van 17-18 oktober 2009 organiseert de Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt het eerste Vlaamse zoogdierentelweekend (zie ook blz. 17). Zoogdieren zijn moeilijker waar te nemen dan vogels of vlinders, en daardoor is hun verspreiding vaak onvoldoende gekend. Daarom willen we onze zoogdieren tijdens dit telweekend extra in de kijker zetten. Einde omstreeks 22u.

Zondag 18 oktober 2009

■ **SL: Familiale wandeling langs de oude Leiearm in Astene en Bachte.** Gidsen: Jan Kindt en Koen Houthoofd. Info: 09/386.11.08. Start om 9u aan de brug van Astene Sas (Astene-Deinze). Aandacht voor het leven langs het water van deze afgesloten Leiemeander. Einde omstreeks 12u. Meebrengen: waterdicht schoeisel en eventueel regenkledij.

■ **VA: Familiale natuurwandeling in het Koppenbergbos.** Gids: Eddy Saveyn, tel 09/380.03.00. Samenkomst om 14u in de omgeving van café 'Den Os', Oude Steenweg 10 te Nukerke (parallel wegje van de N60 Oudenaarde-Ronse, als je van richting Oudenaarde komt een kleine km vóór de afslag naar Nukerke sla je rechtsaf). Aandacht voor herfstverschijnselen met in het bijzonder de paddenstoelen. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, loep.

Zaterdag 24 oktober 2009

■ **SV: Diavoordracht te Heurne: Antartica door Patrick Decaluwé.** Eind februari begon ik aan een lange reis naar de meest zuidelijke bestemming ter wereld: Antarctica. Hiermee werd een lang gekoesterde droom plots werkelijkheid. Dat ik tevens de kans kreeg om er enkele unieke duiken te maken had ik zelfs nooit 'durven' dromen. Wandelen tussen honderden pinguïns, varen tussen wonderlijk gesculpteerde ijsbergen, adembenemende duiken langs spiegelgladde ijswanden, walvissen die de vlakke zeespiegel doorbreken, neerknielen tussen tientallen Pelsrobben, stil worden in een overdonderende omgeving van blauw, wit en zwart in al zijn mogelijke schakeringen. Aan de hand van 2 becommentarieerde fotoreeksen en 2 fotomontages op muziek probeer ik een glimp van dit uniek stukje aarde wat dichterbij te brengen. Aanvang om 20u stipt in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde omstreeks 22u30. Inkom 2,50 EUR (max. 5 EUR per gezin). Zie ook de aankondiging op de achterkaft in dit nummer.

Zondag 25 oktober 2009

■ **VWG: Simultaantrektellen.** Gids: Paul Vandenbulcke tel. 0475/34.65.86. We bemannen onze trektelpost vanaf zonsopgang (8u) tot minstens 11u en langer indien de trek-omstandigheden goed zijn. Raadpleeg onze website http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/activiteiten.php om te weten te komen op welke plaats in onze regio we zullen trektellen. Meebrengen: warme kledij, verrekijker, vogelgids, ev.telescoop,...

■ **KRB: Paddenstoelenwandeling in het Burreken.** Gids: Willy Termonia. Contact: Filip Hebbrecht, tel 055/49.55.63. Samenkomst om 9u30 aan Perreveld N°14 te Zegelsem. Einde omstreeks 12u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel.

■ **VA+TW+MOW: Dag van de trage weg te Kluisbergen.** Gidsen: Filip Keirse, tel 055/38.78.83 en Norbert Desmet, tel. 0494/65.33.91. Start om 14u aan de kerk te Kwaremont. Twee jaar geleden stelden we onze tweede trage wegen-folder voor. We hopen dat de gemeente ondertussen tegen 25 oktober de knelpunten heeft weggewerkt zodat we een volledig vrijgesteld parcours (6 of 4,5 km) kunnen voorstellen. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel. Einde omstreeks 17u.

Zaterdag 31 oktober - maandag 2 november

■ **SV: Herfstweekend in Zuid-Limburg (Nederland).** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60 of karel.de.waele@skynet.be. We

verblijven vol pension in het hotel Vijlerhof te Vijlen. Inschrijven doe je door overschrijving van 40 EUR/pers. op reknr. 891-2540092-60 van NP Scheldevallei, B.P. Ceuterickstraat 18, 9890 Asper. Totale kostprijs is 141 EUR/pers. Op het programma staan er wandelingen in het Vijlenerbos, de Geulvallei, het Savelsbos en de St.Pietersberg. Deze biotopen staan zeker garant voor de nodige herfstnatuurbeleving met paddenstoelen en een rijk kleurenpalet.

Zondag 15 november 2009

■ **OUD: Familiale natuurwandeling in het bos t' Ename.** Gids: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30. Samenkomst om 14u aan het Provinciaal Archeologisch museum, Enameplein te Ename. Wandeling in dit mooi natuurgebied met aandacht voor herfstverschijnselen. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, verrekijker.

Woensdag 18 november 2009

■ **ZWG: Braakballen pluizen.** Gidsen: Norbert Desmet, tel. 0494/65.33.91 en Rik Desmet, tel. 0497/87.56.14. Samenkomst om 19u30 aan de loods te Ename, Braambrugstraat. Braakballen pluizen voor beginners met intro en voor gevorderden met opfrissing en met grote voorraad braakballen. Materiaal aanwezig w.o. pincetten, bino's en tabellen, eigen loepes wenselijk. Einde omstreeks 22u30.

Zaterdag 21 november 2009
DAG VAN DE NATUUR

■ **RO: Boomplantactie in samenwerking met de gezinsbond van Ronse.** Contactpersoon: Philippe Moreaux 055/21.88.87. Elke ouder van een nieuw in 2009 geborene in Ronse kan een boom planten in het geboortebos van Ronse, gelegen tussen het wandelpad van de Blauwe Steenstraat en de Oostenstraat. Inlichtingen 055/21.52.53 of patrick.vanavermaete@scarlet.be. De gezinsbond voorziet een hapje en een drankje. Aanvang om 14u. Einde rond 17u.

■ **KRB: Dag van de Natuur in Het Burreken.** Verantwoordelijke: Filip Hebbrecht, tel 055/49.55.63. Samenkomst om 9u aan Perreveld N°14 te Zegelsem. Voor wie de handen uit de mouwen wil steken een mooie gelegenheid. Vrijhouden van het wandelpad, maaien van een ingesloten veldje. Aanplanten van houtkanten en onderhoud van het begrazingsblok. 's Middags zijn er soep en broodjes voorzien. Einde omstreeks 16 u.

■ **ZV: Dag van de Natuur in de Munkbosbeekvallei.** Info: Laurent Flostroy 0498/67.71.09. Aanpak van achterstallig hakhoutbeheer in het Paardenbos te Beerlegem (Zwalm). Afspraak om 9u en om 14u, volg de bewegwijzering vanaf de bushalte aan de kerk van Beerlegem.'s Middags is er verse soep en brood met beleg. Einde voorzien rond 17u. Meebrengen: stevige schoenen of laarzen!

■ **ZI: Dag van de Natuur in de Zingemse natuurgebieden.** Contactpersoon: André Vandecapelle, tel. 0498/45.93.42. Afspraak om 8u30 aan de Zingembrug, kant Zingem. Er worden wilgen gekapt in reservaat 'de Weiput'. Brood en soep wordt voorzien. Meebrengen: bijl of kapmes, eventueel kettingzaag. Einde omstreeks 17u.

Zaterdag 21 november 2009

■ **SV: Diavoordracht te Heurne: 'Kazachstan, vogels kijken met de blik op oneindig' door Wouter Faveyts**. Een avond over vogels kijken in Kazachstan, een adembenemend land met adembenemende vogels! Kazachstan is een land dat terecht tot de verbeelding spreekt van heel wat Europese vogelkijkers. Dit deel van de wereld, centraal gelegen in de enorme Euraziatische landmassa, is de ontmoetingsplaats van de avifauna's van de West-Palearctis en de Oost-Palearctis. Hier komen niet enkel vertrouwde Europese soorten voor, maar ook Aziatische soorten, die in Europa enkel bekend staan als zeldzame dwaalgasten; daarnaast zorgen een aantal Himalaya-soorten ook voor een onmiskenbare touch van zuidelijk Azië.

Centraal staat het verslag van een reis naar het Zuid-Oosten en het Noorden van Kazachstan in de tweede helft van mei 2008. De reis voerde van de majestueuze pieken van het Tien Shan-gebergte, de noordelijke uitloper van de Himalaya, over de uitgestrekte en desolate (maar vogelrijke!) halfwoestijnen naar de onmetelijke, met enorme meren bespikkelde steppen. Dit is het relaas van bijzondere soorten zoals Steppehoen, Geeloogduif, Steppevorkstaartplevier, Steppekievit, Ibissnavel, Zwarte leeuwerik, Witvleugelleeuwerik en duizelingwekkende aantallen Roze spreeuwen. Het is ook het verhaal van de ontzagwekkende aantallen steltlopers die in de Tengiz-Korgalzhyn-regio bijtanken voor de laatste etappe van hun trektocht naar de broedgebieden in Siberië, aan meren waar Witkopeenden en Flamingo's zij aan zij foerageren met Wilde zwanen en Parelduikers. Het is bovenal het verhaal van drie weken genieten in een prachtig mooie en zeer vogelrijke omgeving! Aanvang om 20u stipt in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde omstreeks 22u30. Inkom 2,50 EUR (max. 5 EUR per gezin). Zie ook de aankondiging op de achterkaft in dit nummer.

Zondag 22 november 2009

■ **SL: Familiale wandeling 'bomenwandeling rond Ooidonk'.** Gidsen: Paul De Wilde, tel. 0478/36.75.51 en Eddy Vervynck 0496/62.63.03. Start om 14u aan de parking van kasteel van Ooidonk te Bachte Maria Leerne (deelgemeente van Deinze). Aandacht voor de boom in hersttooi, functie voor mens en industrie, legendes en sagen… Einde omstreeks 17u. Meebrengen: waterdicht schoeisel, eventueel regenjas, kleurpotloden voor kinderen voor bosspel.

Donderdag 26 november 2009

■ **ZV+ IWG: Slakkencursus Zottegem deel 3.** Info: Ward Verhaeghe, tel 0476/60.02.15. Start

om 20u: Slakkendeterminatie-avond, in zaaltje bij café Meileken aan het station van Zottegem. Einde omstreeks 23u.

Zaterdag 28 november 2009

■ **SL: Hakhoutbeheer in het Kordaelbos te Nokere.** Verantwoordelijke: Lieven Kinds, tel. 09/383.71.39. Afspraak om 9u en om 14u aan de ingang van het bos in de Holstraat te Nokere. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: zaag, bijl, werkhandschoenen, laarzen.

Zondag 29 november 2009

■ **IWG+ SL: Bezoek voor en achter de schermen van KBIN invertebraten.** Gids: Bryan Goethals. Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 14u aan de hoofdingang van het KBIN, Vautierstraat 29 te 1000 Brussel. Het KBIN heeft een ongelooflijke verzameling van ongewervelde dieren. Op deze zondagnamiddag krijgen we er een rondleiding én boeiende informatie. Einde omstreeks 17u.

Donderdag 3 december 2009

■ **IWG: Determineren 't Burreken.** Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 19u30 op de Woeste Hoogte, Hotondstraat 2, 9600 Ronse. Wat zitten er in 't Burreken toch veel ongewervelde dieren. Al vele uurtjes aan het determineren geweest en nog verre van klaar! Wie steekt nog een handje toe? Einde omstreeks 22u30.

Zaterdag 5 december 2009

■ **RO+ JNM: Beheerswerken in het Bois Joly te Ronse.** Verantwoordelijke: Patrick Alexander, tel. 047/95.99.95 of 055/20.71.23. Samenkomst om 9u en 14u aan de kruising Norensstraat-Norensbeek, aan de zuidkant van het reservaat (De Norenstraat is de voetweg tussen Hogerlucht en Dammekesstraat). De strook hakhout langs de Norensbeek werd in winter 2000-2001 voor de helft geknot. De andere helft wordt voorzien voor 2009-2010. Op 5/12/9 willen we, samen met JNM, het hakhout uit het moeras dragen. Meebrengen: laazen zijn vereist, werkhandschoenen, takkenschaar, hakmes, eventueel kettingzaag of kliefbijl zijn nuttig.

Zondag 6 december 2009

■ **SL: Familiale natuurwandeling te Wontergem (Deinze).** Gidsen: Geert De Sutter, tel. 09/328.40.48 en Rik Desmet, tel.09/386.46.46. Samenkomst om 14u aan de kerk van Wontergem. Aandacht voor beheer van de Zeverenbeekvallei. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, eventueel verrekijker.

Zondag 13 december 2009

■ **RO+ VWG: watervogels observeren in Uitkerke en de Zeebrugse achterhaven.** Gids: Philippe Moreaux tel. 0476/492.461. Samenkomst om 8u aan het station te Ronse of om 8u30 aan de kerk te Eke. Einde omstreeks 18 uur. We beginnen in de Zeebrugse Achterhaven, in de namiddag naar Uitkerke en eindigen te Blankenberge haven bij de Steenlopers en Paarse strandlopers. Er is uiteraard mogelijkheid vroeger te stoppen. Meebrengen: laarzen, verrekijker, vogelgids, picknick.

Donderdag 17 december 2009

■ **IWG: Determineren 't Burreken.** Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 19u30 op de Woeste Hoogte, Hotondstraat 2, 9600 Ronse. Een gans jaar was 't Burreken ons onderzoeksterrein. Nu het jaareinde nadert beginnen we te denken aan het verwerken van de waarnemingen in een verslag. Maar eerst nog wat diertjes determineren. Einde omstreeks 22u30.

Zaterdag 19 december 2009

■ **SL: Hakhoutbeheer in het Kordaelbos te Nokere.** Verantwoordelijke: Lieven Kinds, tel. 09/383.71.39. Afspraak om 9u en om 14u aan de ingang van het bos in de Holstraat te Nokere. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: zaag, bijl, werkhandschoenen, laarzen.

■ **WMB: werkdag in natuurgebied Munkbosbeekvallei.** Verantwoordelijke: Laurent Flostroy, tel 0498/67.71.09. Afspraak om 9u30 aan de bushalte schuin tegenover de kerk van Beerlegem (Zwalm). Winterwerken: knotten, hakhoutbeheer, kleine werkjes. Einde voorzien rond 17u. 's Middags is er verse soep en brood met beleg. Meebrengen: stevige schoenen of laarzen!

■ **SV: Diavoordracht te Heurne: Kenia door Gerard Mornie.** Aanvang **om 20u STIPT** in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde omstreeks 22u30. Inkom 2,50 EUR (max. 5 EUR per gezin). Zie ook de aankondiging op de achterkaft in dit nummer.

Zondag 20 december 2009

■ **ZV+ VWG: Op zoek naar overwinterende watervogels in de Schelde-vallei.** Gids: Bart Magherman, tel. 0475/87.59.13. Samenkomst om 9u op de brug van Zingem-Nederzwalm. Einde omstreeks 12u. Meebrengen: laarzen, verrekijker en vogelgidsen.

Zondag 27 december 2009

■ **SV+VWG: Vogeltocht langsheen Blokkersdijk en de Westerschelde.** Gids: Jacques Vanheuverswyn, tel 09/324.09.42. Samenkomst om 8u aan de kerk te Eke. Meebrengen: laarzen of waterdicht schoeisel, verrekijker / telescoop, vogelgidsen, picknick en drank. Einde omstreeks 16u30.

Zaterdag 30 januari 2010

■ **SV: Powerpointvoorstelling over Sri Lanka Geert en Ann De Sutter.** Aanvang om 20u stipt in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Betoverende landschappen, een weelderige plantengroei en fascinerende dieren zorgen voor een onvergetelijk avontuur in volle regenseizoen. Geert en Ann De Sutter trokken 14 dagen rond in de prachtige natuurparken. Een paradijs voor echte natuurliefhebbers. Einde omstreeks 22u30. Inkom 2,50 EUR (max. 5 EUR per gezin).

Prachtige natuurfoto's...

zijn te bewonderen op de websites van volgende natuurfotografen:

Yves Adams, Rollin Verlinde, Misjel Decleer en Ludo Goossens.
http://www.vildaphoto.net/

Prof. Paul Busselen.
http://www.kuleuven-kortrijk.be/nl/algemeen/natuur

Pieter en Marc Espeel.
http://www.fottoos.be

Gunther Groenez.
http://users.pandora.be/gunther.groenez/

Bart Heirweg.
www.bartheirweg.com

Gerard Mornie.
http://users.pandora.be/GerardMornie/

Ivan Steenkiste.
http://users.skynet.be/wielewaal/

Philip Vergeylen.
www.photographics.be.

Bezoek de website van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
http://vlaamseardennenplus.be

POLET ACCOUNTANCY BVBA
Boekhouding - Fiscaliteit - BTW
Eenmanszaken - Vennootschappen
Pascal Polet
Meiweg 30, 9870 Zulte
Tel: 056/61.53.27
Fax: 056/61.79.01
Gsm: 0476/44.90.91
E-mail: polet.accountancy@skynet.be

Boomkwekerij
DE BOCK LV
Wij zijn specialisten in
Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten, Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen.
Pelikaanstraat 89
9700 Oudenaarde - Nederename
Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD
alle snoeiwerken ook verlagen van bomen
MICHAEL BEKAERT
Ganzendam 9 - 9890 Vurste
Tel: 0497/43.01.79

LE ROY RINASSUR BVBA
Warandestraat 17, 9810 Nazareth
Tel: 09/385.44.60 - 09/385.61.32
e-mail: leroy@rinassur.be
centea
verzekeringsmakelaar nr. 13839
ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

Beatrijs
BOEKHANDEL
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055/31.44.77
Fax: 055/30.03.45

P.V.S. electronic developments b.v.b.a.
E L E K T R O N I C A
ontwerp - productie - repair
+ *ZAKLAMPEN* www.pvsed.com/zaklampen
voor alle inlichtingen:
info@pvsed.com of 055/49.60.12
Neerstraat 28, 9636 Nederzwalm. BE 866.983.228

Solid partners flexible solutions
FORTIS BANK
Naamloze vennootschap
Warandeberg 3
B 1000 Brussel
B.T.W. BE 403.199.702
H.R. Brussel nr. 76034

TUINAANLEG
specialiteit
opritten en terrassen
EV
tuinarchitect
VAN COLENBERGHE ERIC
Pontstraat 72 - 9870 Zulte
Tel. / Fax: 056/60.40.21

Office Partners
méér dan complete kantoorinrichting
gratis cataloog
& info folder
professioneel advies op maat
http://www.officepartners.be
e-mail: officepartners@skynet.be
Doornikstraat 8 - 9700 Oudenaarde
Tel: 055/30.41.13 - Fax: 055/30.91.13

De Mediawatcher

In komkommertijd komt de natuur blijkbaar nog meer bedreigend over. Let op voor meeuwen, spinnen, Everzwijnen, Kauwen…Het gevaar loert overal…

Black is beautiful: the Black Panther…
Denk er het wijsje van de Pink Panther bij en je hebt een leuke intro voor de promotie van het toerisme in de Gaume. Daar zou zowaar een Zwarte panter door de bossen sluipen. Daarbij verbleekt de Waaslandwolf. Wordt ongetwijfeld vervolgd (!?). (10-09-2009).

Black is beautiful: de Zwarte weduwe
De Belgische vereniging van Arachnologen vraagt aandacht voor de opmars van de giftige Zwarte weduwe. Ze roept de overheid op om een voorraad antigif op te slaan. (20-08-2009).

Van de Taliban naar de Everzwijnen
De burgemeester van Beringen wil het leger inzetten om het teveel aan Everzwijnen te schieten. Een tijd geleden had het leger munitie te kort en moesten de soldaten 'pang' roepen bij de oefeningen. Daar zullen de Everzwijnen niet van terug hebben. (04-09-2009).

De Belgische kust, waar Zilvermeeuwen thuis zijn.
Zilvermeeuwen haalden deze zomer meerdere keren het nieuws door hun agressieve gedrag waarbij ze er zich niet voor schromen om bij nietsvermoedende toeristen de boterhammen en ijsjes voor hun neus weg te kapen. (8-07-2009).
Burgervader Lippens ziet in de Zilvermeeuw een bedreiging voor het toerisme in Knokke en wil ze laten bejagen. Steek je eten in een frigobox en het probleem is toch opgelost? (24-08-2009).

Vlaanderen, één wespennest…
Menigeen heeft deze zomer gevloekt omdat wespen het terrasje kwamen verknallen. Kenners vrezen dat er in september nog meer wespen zullen zijn en ook voor volgend jaar worden al veel wespen verwacht. (27-09-2009).

De beuk erin
Vogelbescherming Vlaanderen verspreidde in augustus een filmpje waarop te zien was hoe werknemers van de Bird Control Unit van Brussels Airport Eksters en kraaien met een stok doodknuppelden. In 2008 deden zich 94 botsingen voor tussen een vliegtuig en één of meerdere vogels. (14-08-2009).

Smakelijk
In vorige Meander kon je al een bericht lezen over hoe spinnen de verdrinkingsdood overleven. Het is wachten op een studie die de overleving van spinnen in de stofzuigerzak onderzoekt… Nu blijkt nog eens dat een mens gemiddeld per dag 8 insecten inslikt. Het gaat om onder andere fruitvliegjes en bladluizen. Van zo'n bericht moet je toch even slikken. (01-08-2009).

Nachtelijke primeur
In Merelbeke werd bij het gebruik van een Skinner nachtvlinderval voor de eerste keer in België een Klein geel weeskind gevangen. (27-07-2009).

Zwaan(tje) veroorzaakt botsing
Een (echte) zwaan veroorzaakte een kop-staart botsing in Brugge, gelukkig met enkel blikschade. Ook de zwaan stelt het goed. (22-08-2009).

Hoed je voor de Kauw!
In Testelt terroriseert een zwerm Kauwen het luchtruim, ze houden een hele buurt uit hun slaap en jagen de kinderen de stuipen op het lijf. Ook mijn kersenboom werd dit jaar overigens vakkundig geplunderd door een honderdtal Kauwen die daar niet al te veel tijd voor nodig hadden. Vogelbescherming Vlaanderen pleit er voor om een premie te geven aan mensen die een rooster in de schouw laten plaatsen. (19-06-2009).

Opwarming 1
Er staat de Vlaamse binnenwateren een invasie van gevaarlijke tropische blauwalgen te wachten. Deze algen scheiden een gif af dat bij mensen nieren en lever beschadigt. (5-09-2009).

Opwarming 2
De meteorologische zomer van 2009 was er een met een 'zeer abnormale' (gemiddelde) temperatuur en zonneschijnduur, zo blijkt uit het seizoensoverzicht voor Ukkel dat het KMI publiceerde. (11-09-2009).

Een oud gegeven van Vuursalamander uit het Edelaerebosch

Guido Tack

De Gazette van Audenaerde is zoals andere plaatselijke nieuws- en advertentiebladen uit de 19e eeuw een belangrijke informatiebron voor historisch-ecologen, niet in het minst omdat bijna alle boom- en hakhoutverkopingen uit de regio er vrij gedetailleerd in werden aangekondigd. Soms staan er ook leuke artikeltjes in over 'rare' fauna voor de lezers van toen.

De editie van 1 juni 1843 meldt het volgende: "een arbeider, werkende aan de sterkte van de Kerzelaerenberg, naby de stad, heeft er den 23e laetst een venynig vierpootig gedierte ontdekt, 't welk tot nu toe nog onbekend is: hy heeft het verkocht aan M. Cavenaille alhier, welke het tot heden in leven behoudt. Dit gedierte is omtrent negen duimen lang, heeft vier pooten, eenen staert van omtrent vier duimen lang, en zeer scherp op den punt ; het hairloze lichaem is van een schoon blinkend zwart, en overdekt met schone, doch onevenredige en kromme geele plekken als schelpen van het hoofd tot den staert. De kop is gelyk die van een pad, de ogen zijn uitermate doorzichtig en zwart, en komen uitwaers het hoofd". Voorwaar een mooie beschrijving van de Vuursalamander ! In de wetenschap dat een duim als oude lengtemaat ongeveer 2,5 cm bedroeg moet het exemplaar dus 22,5 cm lang zijn geweest, wat veel is, maar enige zin voor overdrijving was de schrijver van het stukje misschien niet vreemd. Spektakelwaarde was toen al belangrijk voor de media.

Vuursalamander komt nu sinds mensenheugenis niet meer voor op de Edelareberg (of Kerzelaerenberg), maar dat dit in 1843 wel nog het geval was hoeft niet te verbazen. Tot voor de aanleg van het Kezelfort in de periode 1822-1825, als onderdeel van de Wellingtonlinie, was de steile NW-flank van de Edelareberg immers bekroond met een bos van ongeveer 35 ha groot, het Edelaerebosch. Dat liep door tot in de Scheldevallei, tot bijna aan de stadswallen van Oudenaarde. Als de wind goed zat hoorde men in de stad de nachtegalen zingen in het bos, zoals blijkt uit een alleraardigst 16e-eeuws gedicht van de befaamde Oudenaardse rederijker Mathijs Casteleyn. Tijdens de Hollandse periode werd het bos gerooid, o.a. voor de aanleg van het Kezelfort zelf, maar vermoedelijk ook om strategische redenen (vrij zicht vanuit het fort op de Scheldevallei en de stad). Op de Vandermaelenkaart van ca. 1845 is alle bos verdwenen, maar het is zeer aannemelijk dat Vuursalamander het nog wel een tijd na de ontbossing is blijven uitzingen.

Vuursalamander *foto: Gerard Mornie*

Pas in de tweede helft van de 19e eeuw, na de desaffectatie van het fort, werd er weer wat herbebost. Het perceel met de mooiste bosvegetatie werd zowat 20 jaar geleden illegaal ontbost ondanks protest van MOW. In de huidige bosfragmenten zijn niettemin nog steeds een aantal oude bosplanten aanwezig, o.a. Gulden boterbloem (één van de weinige vindplaatsen in de ganse Vlaamse Ardennen). De ironie wil dat de oorzaak van de ontbossing, namelijk het Kezelfort, nu de reden is waarom een groot deel van de zone een Europese bescherming geniet is als NATURA2000-gebied, omwille van de waarde ervan als overwinteringsplaats voor vleermuizen (o.a. Ingekorven vleermuis, vroeger ook Meervleermuis, Vale vleermuis en Mopsvleermuis). Er is ook nog steeds een Hazelwormpopulatie aanwezig, en (tot voor kort ?) was het gebied ook bekend omwille van zijn vele Eikelmuizen.

Jacht anno 2009

Norbert Desmet.

Vergeleken met 40 jaar terug hebben we al heel wat weg afgelegd in de verhouding tussen jagers en natuurliefhebbers. Beide partijen zijn op vele plaatsen milder geworden, de wetten zijn ook strenger geworden en de publieke opinie stuurt in het voordeel natuur. Het strenge jachtexamen houdt er ook al wat de cowboys tussen uit… Ook de hegemonie en de praal van de grote jachtgezelschappen in onze streek is wat gebroken en de ergerlijke fazantenjacht is grotendeels aan banden gelegd. De WBE's (WildBeheersEenheden) gaan zich meer en meer profileren. We zitten waarempel al eens aan dezelfde tafel in de raad van bestuur van het RLVA, of rond akkervogelprojecten, bij pogingen om jachtgeschillen op te lossen of bij overleg rond beheersovereenkomsten op gronden van Natuurpunt.

Uiteindelijk heeft het me altijd wat verwonderd dat dit niet eerder en intenser gebeurd is. Net zoals wij kankeren over het verlies van Veldleeuweriken, horen we aan de andere kant een treurlied om de Patrijs. Het akkerland loopt leeg voor beide partijen. Voor de nieuwe heersers van de akker, de Houtduiven en de kraaien, hebben beiden weinig belangstelling. Het is ook een beetje afkicken voor beide partijen omdat ook veel andere soorten aan het verdwijnen zijn. Ik herinner me nog levendig de jagersverhalen over de sarcellen (talingen) en becasses (snippen) die ze bezongen als was de jacht daarop een heldendaad of minstens een uiting van groot vakmanschap… Naast de talingen en de snippen zijn ook de Konijnen verdwenen en met de Hazen is het wel hier en daar kermis maar lang niet meer overal. Dan krijgt men van die noodoplossingen als (gelukkig erg plaatselijk) uitgezette Rode patrijzen of de stilaan beruchte Brugse Everzwijnen…

Patrijs

Ook natuurliefhebbers denken met heimwee aan de overvloed aan Konijnen waaraan Bosuilen en Vossen zich nu zouden kunnen te goed doen. Ze waren met hun hoge aantallen in staat geweest op veel plaatsen de ellendige vergrassing tegen te gaan wat dan weer voor Karel De Waele en andere plantenliefhebbers zou welkom zijn.

Beide partijen zitten dus aan de klaagmuur en zoeken elk naar een oplossing waar we dan weeral dicht bij mekaar komen. Jagers en natuurliefhebbers doen tegenwoordig allebei aan natuurbeheer. Wij hebben nogal de gewoonte om smalend te doen over een rijtje exotisch plantgoed of een wormketeltje voor de Patrijzen op een akkerrand. En geef toe, terecht. Maar er zijn ook de aanplantingen door jagers, vaak met goed gekozen struiksoorten op overhoekjes en door de landbouw verlaten

Zon-energie: uw energie in eigen beheer

DE LANNOY
uw installateur van zonnepanelen

NIEUW ADRES: De Lannoy I Brugstraat 194 A I 9880 Aalter
T 09 325 82 20 I www.zon-energie.be I info@zon-energie.be

weitjes en landbouwpercelen. In onze streek is dat in sommige gemeenten ook voor de 'niet bejaagbare natuur' soms een niet te miskennen voordeel. Een beetje toenadering zou er ook kunnen voor zorgen dat er daar uitwisseling van informatie komt en dat b.v. botanisch interessante weilanden voor aankoop naar natuur zouden kunnen gaan en bosranden naar de jagers... en die weidelijke groep groeit. Nu groeit echter tegelijk het opbod voor de schaarse percelen die vrijkomen en dat is spijtig.

Ik weet dat sommigen nu met de ogen knipperen want op een beperkt aantal plaatsen is jagen nog steeds het botte tijdverdrijf van een 'elite' en weidelijk komt in hun woordenboek niet voor. Zo waren er verleden najaar in Zegelsem en Ronse jagersgroepen die een reservaat best geestig vonden om hun 'sport' te beoefenen, dat moet stoppen! En dat de Vos voor velen vogelvrij is, is geen publiek geheim, maar wel erg spijtig. Zeker als hier en daar een burgemeester (-jager?) nog eens zijn bevolking wil beschermen tegen die snoodaard en allerlei grote maatregelen bij de minister eist, zonder zich even in de bestaande literatuur daar rond te verdiepen.

En dan zij die jagen zoals hun voorvaderen het deden en daarmee zeker hun kompanen geen voordeel brengen. De roofvogeljagers. Anno 2009 zijn ze er nog steeds, met een dode Grauwe kiekendief waarover we in Meander berichtten en recenter een Havik dit voorjaar in de omgeving van Huise-Mullem-Eine. We hebben nauwelijks zicht op de aantallen in ons werkingsgebied, maar ze zijn niet te onderschatten. Zeker ook de verdelging met gif in het voorjaar, het 'opruimen van concurrenten' is heel nadelig omdat veel broedvogels als Buizerd en ook kleine roofdieren zo stilletjes aan hun einde komen. In het voorwoord van Mens en Vogel nr 3 2009 haalt de voorzitter A. Verstraeten hard uit naar die onverantwoorde jagers en geeft ook aantallen: ANB registreerde in vijf maanden in Vlaanderen 69 dode roofvogels waarvan 28 moedwillig vergiftigd en 11 met hagel doorzeefd!

Hij formuleert een goed voorstel naar de minister: de jacht opschorten in jachtgebieden waar flagrante overtredingen worden vastgesteld. Tevens roept hij natuurliefhebbers op te melden waar het misloopt. We kunnen achter beide maatregelen staan en met de herfst op komst: het meldnummer bij ANB (Agentschap voor Natuur en Bos, Gebr. Van Eyckstraat 4-6, 9000 Gent) is: natuurinspectie.ovl.anb@vlaanderen.be, tel. 09/265.46.40, Fax 09/265.45.88.
Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft sinds kort ook een meldpunt voor de klachten rond de zondagjacht. Je kunt hiervoor terecht op het e-mailadres: klachtenzondagjacht@vlaanderen.be.Dit kan in eigen naam of in naam van Natuurpunt waar dan wel, in overleg met het bestuur, een klacht wordt ingediend. Anoniem kan ook als dat opportuun is omwille van je eigen gemoedsrust of veiligheid.

Toch lijkt mij op termijn een uitgestoken hand en een voorzichtig overleg met jagers die het goed menen de beste weg naar een betere toekomst voor onze schaarse natuur, hoe paradoxaal dat hier ook voor sommigen moge klinken bij het onderwerp jacht en dit in een ledenblad van Natuurpunt.

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 mei 2009 met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer – het zogenaamde Soortenbesluit dat op 13 augustus in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd werd – werd vanaf 1 september van kracht. Het is een allesomvattend besluit geworden dat de bescherming van zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, ongewervelde dieren, planten, korstmossen en zwammen regelt. Het voorziet in de gedeeltelijke omzetting van zowel de Vogelrichtlijn als de Habitatrichtlijn. Door het in werking treden van dit besluit worden enkele, bestaande regelgevingen definitief opgeheven waaronder het Koninklijk Besluit van 9 september 1981 betreffende de bescherming van vogels in het Vlaamse Gewest, dat 28 jaar stand hield. In het kader van dit besluit kan bestrijding toegepast worden voor Zwarte kraai, Ekster, Kauw, Gaai of Spreeuw d.m.v. melding en volgens de bepalingen in bijlage 3 van dit besluit. De bestrijding van kraaiachtigen en Spreeuw valt dus niet onder de jachtwetgeving.

Vogelbescherming Vlaanderen werd actief bij de totstandkoming van het besluit betrokken maar is niet over de hele lijn even enthousiast. Als gevolg van het feit dat de Europese Commissie de Vlaamse overheid voor het Europees Hof van Justitie had gedaagd wegens schending van het vrij verkeer van goederen, zullen dierenhandelaars vanaf morgen ook beschermde, Europese vogelsoorten te koop mogen aanbieden op voorwaarde dat die vogels in gevangenschap geboren en opgekweekt zijn en dus niet uit de natuur komen. http://www.vogelbescherming.be of www.natuurenbos.be.

Belval

Rik Desmet

Op 22-08-2009 werd in Belval-en-Argonne op gepaste wijze de aankoop van de 203 ha grote vijver van Belval gevierd. De donateurs waren er uitgenodigd voor een geleide wandeling gevolgd door een feestmaaltijd.
Al staat de grootste vijver droog, er werden toch mooie waarnemingen gedaan van o.a Zwarte ooievaar, Grote zilverreiger, Grote vuurvlinder en Staartblauwtje.

87 Vlamingen en 25 inwoners van Belval, dat is zowat de helft van de bevolking!, schoven daarna aan voor de smakelijke barbecue en pizza, overgoten met wijn en 'ons' Belgisch bier Gageleer. Mede dank zij het goede weer werd het voor iedereen een dermate geslaagde avond dat meteen de afspraak gemaakt werd dit volgend jaar nog eens over te doen en dit keer niet alleen voor de donateurs. Afspraak alvast op zaterdag 21-08-2010,

BELVAL-EN-ARGONNE/Tourisme

Un site où il fera bon venir

Sur la centaine de membres belges de Natuurpunt (Association protectrice de la nature belge) copropriétaire de l'étang de Belval, 90 étaient présents dans la région, hébergés au camping des Charmontois et les différents gîtes de la région. *« Le but de ce rassemblement est de faire connaître aux membres donateurs le site et de rencontrer les habitants de Belval qui ont fait beaucoup d'effort pour que ce week-end soit une véritable réussite. Deux sorties guidées sont prévues ainsi qu'un repas champêtre en ,soirée »*, informe l'un des responsables belges. Rappelons que les investisseurs du projet sont la Région, la Diren et l'AESN à hauteur de 80 % ; reste 20 % à l'association Natuurpunt soutenue par la LPO, le conservatoire de Champagne Ardenne et la commune de Belval. (voir notre édition du mercredi 12 août).

La DDA oblige la réfection de la digue avant la remise en eau de l'étang. Ce qui devrait être fait d'ici le printemps. Actuellement, seul, l'étang du haut reste rempli.

Des observatoires seront construits pour l'observation de la faune et le principal objectif est la pisciculture extensive sans engrais tout en développant un pôle touristique à l'échelon régional.

Carl Grillet de chez Gageleer travaille au développement d'une bière qui s'appellera « Belval ».

Elle devrait sortir en septembre. *« c'est une bière avec une recette belge qui sera faite avec la collaboration des agriculteurs de la région qui produiront des ingrédients bio… »*, informe le brasseur.

« Dans le futur, Belges et Hollandais devraient à terme découvrir ce pôle d'attraction, zone protégée par Natura 2000 et amener au développement de la région au point de vue hébergement, gîtes, camping, chambres d'hôte et consommation diverses… », ajoute le responsable très confiant.

Des sorties guidées ont permis aux membres de Natuurpunt de découvrir le site.

www.lunion.presse.fr Vendredi 28 août 2009

Argonne-kenner, mede initiatiefnemer van de actie, co-auteur van het boek 'Argonne, Toekomst voor een Verleden?' en redacteur van Meander Rik Desmet als gids in zijn favoriete streek

Foto: Eric Malfait

noteer nu al in de agenda!

Er wordt ondertussen gewerkt aan een bier 'Belval' dat volledig bio zal zijn en waarbij we ter plaatse nog op zoek zijn naar bioboeren die de Gerst willen verbouwen. Dit zou klaar moeten zijn tegen het einde van het jaar. Alvast een idee voor volgende Natuurpunt activiteiten in de streek!

Op 9-9-2009 zaten we in Châlons met de vier eigenaars een eerste keer rond de tafel om al een aantal belangrijke afspraken te maken rond het herstel van de dijk, de jacht, beheer, openstelling… Het zal wat tijd kosten vooraleer Belval in zijn volle glorie hersteld is. Als het zover is voorzien we er wel nog eens een weekend voor de afdeling, meteen de gelegenheid om een traditie in ere te herstellen.

Giften blijven uiteraard nog steeds erg welkom op het rekeningnummer 293-0212075-88 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, met vermelding 'gift project 1410 Belval'.

Nieuws van de Zoogdierenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*

Inventarisatie Burreken

De eerstvolgende inventarisatieronde van zoogdieren vindt plaats in het kader van **Zie zo Zoogdier** op 17 oktober. We starten om 18u aan het Perreveld 17 te Zegelsem. Meer details vind je op http://users.telenet.be/zoogdiervaplus/Activiteiten/Burreken.html. Tijdens één van de vorige inventarisaties werd een Grootoorvleermuis op een boomstam door David Galens gefilmd. Zelf bekijken kan op: http://www.youtube.com/watch?v=44_NfWhB3FI&feature=channel.

Tweede editie Kortste Nacht van het Zoogdier

Daniel De Temmerman mocht ca 50 deelnemers verwelkomen op zijn erf. De enthousiaste boer vertelde de deelnemers over een oude rattenverdelgingstechniek. Op de Eikelmuis(landschaps)wandeling gaf Dirk Criel uitleg over achteruitgang, habitatvereisten en projectwerking rond de Eikelmuis. Paul Van Daele gidste mensen langs een raai lifetraps (sherman vallen, triptraps en bodemvallen). In het NR Middenloop Zwalm werden Bosmuis, Bosspitsmuis, Rosse woelmuis en ook twee Dwergspitsmuizen gevangen. Een batdetectorsessie met David Galens bracht Water- en Dwergvleermuizen. De laatste soort werd ook gevangen op de boerderij. Voorwaar een leuke en leerrijke nacht.

Kortste nacht: boer Daniël vertelt f: Paul Van Daele

Kortste nacht: Paul Van Daele vertelt

Opleiding vleermuizengids

Ter voorbereiding van de Europese Nacht van de Vleermuis werd een spoedcursus vleermuisgids georganiseerd. Een 10 tal enthousiaste gidsen uit de Vlaamse Ardennen waren aanwezig. Op het domein Breivelde werden Gewone dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Laatvlieger, Watervleermuis en zelfs Franjestaarten gezien en gehoord.

Rosse- en Bosvleermuizen in de de Vlaamse Ardennen

Dit jaar werd er in alle grote bossen van de Vlaamse Ardennen gezocht naar Rosse- en Bosvleermuizen. Van beide soorten werden dieren gevonden. Meer info in het volgende nummer van het regionale natuurstudietijdschift: Limoniet.

Zoutplanten

Luc Menschaert

Rivieren voeren slib met zich mee. Waar ze in zee uitmonden, bezinkt het slib en ontstaan slikbanken. De vloed dompelt die tweemaal per dag in zout water onder. Het zoutgehalte van de modder is er zo hoog dat alleen wieren kunnen overleven. Voorbij de vloedlijn gaan de slikken over in schorren, die alleen bij springtij, om de veertien dagen, met zeewater worden overspoeld. Zout in de bodem werkt bij de meeste planten als gif. Toch kan de flora die in de schorren groeit die tweewekelijkse aanvoer van zout verdragen, een aantal soorten heeft zelfs zout nodig om te overleven. Slikken en schorren vindt men in Vlaanderen in de IJzermonding, de baai van Heist en het Zwin, en langs de Zeeschelde tot Antwerpen. Het zijn onze enige zoutrijke natuurterreinen.

Hier en daar, door voormalige dijkbreuken bijvoorbeeld, is zilt water tot ver in de polders doorgedrongen, zodat ook daar zoutplanten te vinden zijn. Tot waar die flora op permanente basis voorkomt strekt zich het Maritiem district uit, dat naast de kust en de polders van West-Vlaanderen ook het krekengebied van Oost-Vlaanderen en het Antwerpse omvat. Vestigingen van zoutplanten in het binnenland zijn in de meeste gevallen van tijdelijke aard. Tegenwoordig zijn de bermen van de autowegen en hoofdwegen de uitzondering. Hier wordt in de winter zo kwistig gepekeld dat een aantal zoutminnende planten (of halofieten) in de wegrand zijn verschenen.
Ook in onze regio zijn waarnemingen bekend van zoutplanten. Maar vier typische soorten op een voorschoot van enkele vierkante meter groot? Dat is een toelichting waard.

Leupegem

Het begon, eind september 2008, met de toevallige vondst van een fors uitgegroeid exemplaar van de Zeeaster of Zulte aan het jaagpad langs de Schelde in Leupegem.
Die aster met zijn vlezige bladeren was in de regio al eerder aangetroffen. De Flora van de Vlaamse Ardennen vermeldt 5 vondsten, 3 langs de E17 tussen Deinze en Waregem en 2 in de Scheldevallei ten noorden van Gavere. Het loonde dus de moeite om eventjes te stoppen. Bij nader onderzoek waren nog meer asterplanten te zien en bleek dat onderaan het eerst opgemerkte exemplaar een aantal kleine plantjes kwamen piepen. Het ging om Zilte schijnspurrie, een fraai plantje uit de anjerfamilie. Het heeft vlezige blaadjes en tere roze bloempjes, maar was op dat ogenblik niet in bloei. Zilte schijnspurrie was tot nog toe niet in de regio aangetroffen, maar wordt in de Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest beschreven als bermhalofiet, alias pekeladventief langs snelwegen en andere hoofdwegen. Zilte schijnspurrie is een kosmopoliet van kust- en woestijngebieden.

De vindplaats werd later nog een paar maal bezocht, en toen kwam ook Strandkweek aan het licht. Deze overblijvende grassoort stond met de aren in de halmen en was bij de vorige bezoeken kennelijk over het hoofd gezien. Strandkweek is een familielid van de Kweek, het gehate gras dat met zijn lange en taaie wortelgestel de tuinier tot wanhoop drijft en naar de sproeier doet grijpen. Net als Kweek plant de Strandkweek zich ook via wortelstokken voort.

Zeekraal

De Leupegemse Zeekraal *Foto: Luc Menschaert*

Ten slotte werd rond half oktober, totaal onverwacht, een vierde halofiet opgemerkt: Zeekraal. Samen met de Zeeaster is de Zeekraal een pioniersoort in de overgang van slik naar schorre. Het is een eenjarige, zoutbehoevende en vooral merkwaardige plant. Met haar vlezige stengels en afstaande zijtakken ziet ze er als een vetplant uit. Bovendien zijn die stengels kaal en geleed. Die geledingen vormen de zogenaamde kralen. De bladeren zijn tot schubben gereduceerd, waarachter de minieme bloempjes schuilgaan. Het

exemplaar dat op de vindplaats stond was wellicht laat in het jaar ontkiemd en maar een tiental centimeter hoog. Of was het maar zo hoog gegroeid omdat er te weinig zout in de bodem aanwezig was? Hoe dan ook, de Zeekraal was een vondst van formaat, volgens de Atlas in Vlaanderen de eerste buiten het Maritiem district.

In de natuur wel te verstaan. Want culinair Vlaanderen heeft inmiddels de Zeekraal ontdekt. Deze planten zijn in de betere viswinkel als delicatesse te koop en staan in het restaurant rauw of geblancheerd op het menu. In die laatste toestand zien de stengels er bedenkelijk flets uit. Ga er vooral niet met het zoutvat overheen, want dan sta je voor aap. De plant smaakt zo al zilt, nog meer zout maakt ze niet te vreten. Zeekraal was vroeger voer voor armelui in Zeeland, een goedkope groente bij gebrek aan beter. Maar de tijden veranderen, er is opnieuw vraag naar de vergeten groenten. Als nieuwe bestemming voor land achter de zeedijken, waar de gewassen lijden onder de verzilting, wordt in Zeeland aan de teelt van Lamsoor en Zeekraal gedacht.

Het ene plantje Zeekraal in Leupegem was geen lang leven beschoren. Als alle eenjarigen heeft het toen de vorst in het land kwam het loodje gelegd. Zonder dat het zijn volledige identiteit heeft prijsgegeven. In de plantengidsen worden twee soorten Zeekraal beschreven, de langarige en de kortarige. Tegen het einde van de bloei verkleurt de eerste geelachtig, de tweede fleurt op van onopvallend groen naar fel rood. Bij één plant mag die kleurwisseling futiel lijken, in de Zeekraalvelden op de slikken en schorren aan de kust zorgt ze voor spectaculaire effecten. De laatste waarneming was op 27 september 2008 en toen vertoonde de plant al verkleuring naar rood, dus kortarige Zeekraal? Wat het op naam brengen van zeekralen betreft, pakt de rode Flora van België de zaak voorzichtiger aan. 'De determinatie van Salicornia-soorten is meestal alleen mogelijk met vers materiaal, verzameld op het einde van de bloei of bij het begin van de vruchtvorming' klinkt het. Aan bloei is het exemplaar in kwestie nooit toegekomen. Dus werd het gewoon als 'Zeekraal' geboekt.

Zandhoop

Het idee was om in de zomer van 2009 na te gaan of er op dat specifieke plekje nog andere zoutplanten tot wasdom zouden komen. De verwachtingen werden niet helemaal ingelost. Nieuw waren half juni wel enkele planten Heen of Zeebies, die in West-Europa een kustsoort is, maar ook wel in het binnenland voorkomt. Heen groeit overvloedig in zilte polders en langs de Schelde tot waar de invloed van de getijden reikt, maar handhaaft zich ook in zoetere milieus. Nu, half september 2009, staat de Zulte weer in bloei. De oorspronkelijke drie groeiplaatsen van Zilte schijnspurrie zijn verdwenen, maar elders kwamen enkele plantjes uit, die nu wel hebben gebloeid. De Strandkweek heeft zich vergeleken met vorig jaar uitgebreid.

Zulte op het einde van de bloei *Foto: Luc Menschaert*

Wat is het geheim van de plek? We bevinden ons aan de achterkant van het bedrijventerrein van Leupegem, en staan naast de Schelde met de neus gericht naar Ruien. Links zijn tot tegen het jaagpad enkele hoge hopen zand en grint uitgestort. Het zand dat van de hopen waait, wordt over het jaagpad weggeblazen en stapelt zich op, met zaden en al, in de begroeiing van de Scheldeberm rechts van het jaagpad. De zoutplanten staan in die berm, ter hoogte van de eerste zandhoop. Wellicht is die zandhoop van een of ander kustgebied afkomstig en sijpelt er zilt water via het jaagpad naar de berm. Zelfs de zomer 2008 deed een duit in het zakje, want die was behoorlijk nat. De zaadjes van de zoutplanten konden ontkiemen en toverden een merkwaardig botanisch hoekje uit de bodem. Nadien sijpelde de zandhoop leeg, en bovendien zakte het zoutgehalte in het zand door de aanvoer van zoet hemelwater. In 2009 is Zeekraal het eerste slachtoffer van de verzoeting. Zaadjes van die plant die mogelijk nog in de grond zaten, zijn misschien wel nog ontkiemd, maar in het zoete milieu kwamen de plantjes niet op.

De zomer 2009 was warm en droog. De Zilte schijnspurrie haalde nog net de meet, maar al met al waren het armtierige plantjes. De Zulte teert op haar wortelstok en kan het nog wel een tijdje uitzingen, zelfs in een puur zoet milieu. Bovendien kan Zulte zowel eenjarig, tweejarig als overblijvend zijn. De moederplant op de locatie heeft in elk geval al tweemaal gebloeid, die is dus overblijvend. Bij Zulte komen overigens twee bloeivariëteiten voor: een met paarse lintbloemen en een zonder, dus alleen de gele buisbloemen (het hartje van het bloemhoofdje) zijn dan zichtbaar. Er bestaan ook overgangsvormen. De twee variëteiten zijn meteen te herkennen als men aan komt fietsen. In het eerste geval ziet men van in de verte paarse bloemen staan, in het tweede geval gele. Raar maar waar, de moederplant bloeide in 2008 paars, in 2009 geel, met hier en daar wat bloemhoofdjes voorzien van onvolledige kransen van paarse lintbloemen. De lintbloemloze variëteit komt algemeen in de schorren van het Deltagebied voor, en wel in de lagere zones waar het milieu het hoogste zoutgehalte heeft!

De Strandkweek voelt zich in de laag zand die inmiddels is aangegroeid in zijn nopjes en heeft, ondanks de droogte, een grotere oppervlakte ingenomen. Volgens de Atlas is Strandkweek een plant van zilte milieus die nu meer en meer wordt aangetroffen op ruderale plaatsen in het binnenland, zoals rivierbermen. Dat kan dus een blijver worden. De rest zal het na verloop van tijd laten afweten.

Met dank aan Karel De Waele voor het nalezen van de tekst en het bezoek aan de site, zodat de Zeekraal geen eenmanswaarneming is gebleven.

Zoek de exacte locatie op waarnemingen.be > overzicht > soorten > tik in: zeekraal.

Geraadpleegde werken:

- Lambinon J. e.a.: Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden. (1998).
- De Waele K. e.a.: Flora van de Vlaamse Ardennen. (2005).
- Weeda E.J. e.a.: Nederlandse oecologische flora. (1985-1994).
- Van Landuyt W. e.a.: Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest. (2006).

Van lieve Papegaaiduikers en stoute Grote jagers

Niko Van Wassenhove

Waar zijn de Koolmezen gebleven?

Met 32 natuurpunters op stap ergens in Europa en geen enkele Koolmees gezien! Hebben we 14 dagen op het strand gelegen? Hebben we ons hotel niet verlaten en hebben we in de bar gehangen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat? Nee, en nog eens nee, we zijn naar Orkney en Shetland geweest. Dit zijn de meest noordelijke eilanden van Groot-Brittannië: uitgestrekte graslanden, ruigtes en heidegebieden. Ze worden begraasd door schapen en koeien en bevolkt door de typische vogels van deze biotopen. Er vlogen constant Graspiepers rond samen met Tapuiten en boven ons hoofd zongen de Veldleeuweriken. Aangevuld met Roodborsttapuiten die enkel te zien waren op Orkney. Langs de rotskusten werden dan meer Oeverpiepers gezien samen met Fraters en Barmsijsen en de roep van zowel Wulp en Regenwulp was alom tegenwoordig. De bomen zijn daar zeldzaam, uitgezonderd de begroeiing rond de bebouwingen. Niet alleen Koolmezen maar ook Spechten hebben we niet gezien of gehoord.

Papegaaiduikers *Foto: Johan Cosijn*

Mijnheer den uil aan de achterdeur

De groep (we zaten verspreid in verschillende pensions) die in pension Polrudden in Orkney sliep kreeg meer waar voor hun geld. Een koppel Velduilen broedde aan hun achterdeur. Er komen 70 koppels voor op Orkney. Één van de grootste populaties van Groot-Brittannië. Een vaste activiteit 's morgens: een Velduil jagend of op een paaltje als starter van de dag! Ook de Blauwe kiekendief leeft net als de

Velduil enkel op Orkney. De aanwezigheid van de Veldmuis op Orkney zou de reden zijn. De populatie van de Blauwe kiekendief gaat sterk achteruit (net als in Nederland) door intensivering van de landbouw. De laatste 20jaar is het aantal schapen in Orkney verdubbeld. Sinds de jaren '50 wordt de Blauwe kiekendief bestudeerd op Orkney. Volgens een studie van 2004 is Veldmuis de belangrijkste prooi (18%), gevolgd door Konijn en Haas (14%), Watersnip (10%) en Spreeuw (6%).

Kruisbekken op bezoek

Groot was onze verwondering bij een waarneming van een groep Kruisbekken op het eiland Hoy (één van de eilandjes van Orkney). Volgens een lokale beroepsornitholoog was er een invasie vanuit Scandinavië. Ze deden zich tegoed aan de zaden van distels. Wel een vreemd zicht van Kruisbekken op distels, maar door gebrek aan naaldbomen hadden de vogels niet veel keuze. Dit werd wel al eerder beschreven in de literatuur. Alhoewel dit door de Nederlandse specialist Rob Bijlsma nooit werd gezien in Nederland (pers. mededeling). De vogels konden zeer dicht benaderd worden en de fotografen namen deze opportuniteit ter harte! In de lange lijst van waargenomen vogels op de eilanden staan heel wat dwaalgasten uit het Noorden van Europa en Noord-Amerika.

Broedvogels van het noorden

Verschillende van onze wintergasten met een anoniem grijs pak werden in hun prachtig zomerkleed bewonderd op deze eilanden. Vele lagen nog met jongen. Goudplevier in prachtkleed met zenuwachtig rondlopende jongen en koppels, Roodkeelduikers met hun enig jong op de vele kleine meertjes. Deze meertjes zijn dan ook rustplaatsen van deze vogels die op zee jagen. Mensen kenden ze blijkbaar niet en wanneer we aan de rand van een meertje stonden hadden we de indruk dat de vogels ons kwamen bekijken in plaats van wij hen.

Dé waarneming zou de Grauwe franjepoot zijn. Inderdaad, twee maal 20 seconden konden we deze steltloper aanschouwen en dit in een internationaal gezelschap op het eiland Fetlar. De populatie op dit eiland van Shetland vertegenwoordigt 90 % van de Britse populatie en is één van de meest zuidelijke gebieden waar deze vogel broedt.

Grote jager *Foto: Johan Cosijn*

Zeevogels en nog eens zeevogels op de rotswanden

We staan aan Hermaness. Het meest noordelijke punt van Shetland. Vlak voor ons een paar piepkleine rotseilandjes in de Atlantische oceaan volgepakt met Jan-van-genten. Voor onze neus lopen de Papegaaiduikers. Daarna de steile rotswand loodrecht naar beneden. We doen een spelletje, zo dicht mogelijk een Papegaaiduiker benaderen. Hoe dicht geraken we? Het antwoord zou ik het best omschrijven als "we kunnen net niet hun kopje aaien". Wat zijn het leuke beestjes, met hun prachtig gekleurde snavel en hun grote ogen. Ze hebben werkelijk een aaibaarheidsfactor om van te duizelen. Maar 30 meter verder volgt de ontnuchtering van moeder natuur. Een Grote jager doet zijn naam alle eer aan. De roofmeeuw is een Papegaaiduiker in stukken aan het trekken. Een bloedig schouwspel en zijn maaltijd voor de dag. Reden waarom de jonge Papegaaiduikers -holenbroeders- wanneer ze het nest verlaten, uitvliegen tijdens de nacht samen met een volwassen vogel. Grote jagers broeden enkel in Europa en Schotland,-. Orkney en Shetland herbergen de grootste populatie ter wereld. Zijn populaire naam op de eilanden is Bonxie, één van

Kleine jager bleke en donkere fase *F: Maxime Watteyne*

de vele oorspronkelijk oud Noorse namen. Met zijn vleugelwijdte van 1,40 meter, een gewicht tot 2 kg en zijn bruin verenkleed is hij te vergelijken met een Buizerd.

Van de verschillende koloniebroeders kregen we de Zwarte zeekoet en Kleine jager het minst te zien. We zagen de Kleine jager zowel in bleke als donkere kleurfase. Dat de Noordse sternen hun kolonie vrij agressief verdedigen mocht Michel, onze reisleider, aan den lijve ondervinden. Dit gedrag is in een

Noordse stern f: Walther De Munter

leefmilieu van duizenden rondvliegende vogels een noodzaak voor deze sternen. Niet alleen Grote jagers maar ook Grote mantelmeeuwen zijn constant op zoek naar slachtoffers. We waren er regelmatig getuige van, dat een eenzame jagende Jan-van-gent steevast agressief werd achtervolgd door een Grote mantelmeeuw.
Iedere soort was te bewonderen voor hun typisch gedrag. De spectaculaire duiken van een groep Jan-van-genten, het ellenlange zweven net boven het water van de Noordse stormvogels en het landen van Papegaaiduikers met een snavel vol visjes.

Deze rotswanden zijn niet alleen de broedplaats van zeevogels maar ook van Raaf, Rotsduif en Slechtvalk. Wist u dat Orkney het eerste gebied was in Groot-Brittannië waar men de Slechtvalk inventariseerde? In 1693 telde men 25 broedplaatsen.

Bijzondere vogelwaarnemingen juni - augustus 2009

Bart Heirweg

In dit artikeltje overlopen we opnieuw de belangrijkste waarnemingen voor onze regio. We bekijken deze keer de periode juni tot en met augustus 2009. Deze tijdspanne valt samen met de zomerperiode en is meestal, wat vogels betreft, ook wat rustiger. Dat zie je ook aan het beperkte aantal waarnemingen dat binnenstroomde: met slechts een 500-tal waarnemingen, ingestuurd door 29 verschillende waarnemers is dat slechts een vierde van de vorige periode. Verder gaan velen onder ons in die periode ook op vakantie of zijn ze meer met insecten bezig.

Een overzicht

Juni

In deze maand zoeken de laatste trekvogels hun weg naar het noorden. De **Wespendief** is daar één van, op 01/06 trokken er twee over de Langemeersen te Petegem-aan-de-Schelde (NGE), twee over de Perlinckbeekvallei (LNE) en twee over Wannegem-Lede (GCO).
Op 03/06 vloog er 's avonds een **Houtsnip** over de kapvlakte aan het Kluisbos en wijst mogelijk op een broedgeval (NDS). Aan de Callemoeie te Nazareth vlogen op 05/06 vijf **Zwarte sterns** (NGE) en op 05/06 werd daar ook één gezien (BDE). Diezelfde dag zat er een **Spotvogel** in een tuin te Zulzeke (NDS, FKE) en op 01/06 zat een **Spotvogel** al minstens 4 dagen in een tuin te Nederename (GGR). Verder werd 's avonds nog een **Wielewaal** gehoord te Zingem (ADV).
De **Rietzangers** deden het dit jaar niet slecht, er zat één koppel in het Dal en twee koppels op de Snippenweide te Heurne. Die werden bovendien

Workshops natuurfotografie *Advertentie*

Wie interesse heeft in fotografie kan onder begeleiding van Bart Heirweg een workshop natuurfotografie volgen. Afhankelijk van je eigen kennis kan je kiezen tussen verschillende types. Op deze manier krijgt zowel de beginnende als de gevorderde fotograaf de mogelijkheid iets bij te leren.

Op zo'n workshop wordt zowel tijdens de vroege ochtend als de late namiddag op pad gegaan en worden er verschillende locaties bezocht. Er wordt extra aandacht besteed aan de kwaliteit en het gebruik van licht. Verder worden ook cameratechniek, compositie en het belang van voorbereiding behandeld.

Door het beperkte aantal deelnemers kan bijzondere aandacht besteed worden aan de individuele wensen en verlangens van elke deelnemer.

Dit najaar wordt o.a. een basis workshop natuurfotografie en een tweedaagse workshop aan de Opaalkust georganiseerd. Voor meer informatie, inschrijvingen en het volledige aanbod kan je terecht op: http://www.bartheirweg.com/nl/workshops

met voedsel in de bek gezien, dus die hebben daar alvast gebroed (DDG). Op 06/06 pleisterde een **Wespendief** in de Langemeersen te Petegem-aan-de-Schelde (NGE). Een adult mannetje **Grauwe kiekendief** met prooi werd op 11/06 gezien te Nokere (LKI), diezelfde dag werd een **Visarend** gezien aan de Grootmeers te Zingem (KDWi). Twee **Braamsluipers** zaten op 12/06 in een tuin op de Volkegemberg (USA, SDH).
Een **Havik** werd op 17/06 gezien aan het Hotondbos te Kluisbergen (NDS). Een **Kleine plevier** zat op 26/06 aan de Putten Vandemoortele te Ename (DDG).
Op 27/06 werd een groepje van 5 **Bijeneters**, jagend op insecten, gezien boven het Paddenbroek te Berchem (Rudy van Glabeke mededeling NDS) en de daarop volgende dag werd een **Kruisbek** waargenomen in het centrum van Ronse(LTE).
Tenslotte werden er gedurende de hele maand juni ook op verschillende plaatsen **Visdieven** gezien o.a. boven de Leebeekvijver te Eine, het Dal en de Snippenweide te Heurne, de Donkvijver te Oudenaarde, de Integra te Eke en De Blijpoel te Zevergem (DVDP, DDG, NGE, JDW en KDWi).

Juli

De maand juli wordt nog een beetje rustiger. Een **Kleine plevier** op het Opgespoten terrein te Oudenaarde op 04/07 wijst in de richting van een broedgeval (NGE) en op zowel 04/07 als 06/07 fourageerde tijdens het ploegen een **Zwartkopmeeuw** op een akker te Stokstorm, Deinze (GCO). Op 19/07 werden twee **Zwartkopmeeuwen** gezien aan de Scheldekant te Eke (NVW).
Twee **Regenwulpen** trokken op 20/07 over het Doornhammeke te Zevergem (FGH). Aan de Mesureput en de Damstraat te Zingem werden verschillende malen **Wielewalen** gehoord (ADV). **Wespendieven** waren present in het Brakelbos, Kluisbos en het Kasteelpark te Nokere (BHE, NDS, BDH) en we sluiten de maand af met een ringvangst van een **Porseleinhoen** in het Paddenbroek te Berchem (TLI).

Augustus

In de maand augustus begint de najaarstrek langzaam op gang te komen. Een **Zwarte ooievaar** over de Nederbosstraat te Eke op 07/08 is daar een goed voorbeeld van (LVM) en een groep van 7 **Ooievaars** langs de Avelgemstraat te Ruien op 11/08 bevestigen dat (JDW). Op 10/08 trok een **Groenpootruiter** over Vissegem te Brakel (FDW).
Een **Kleine zilverreiger** zat op 11/08 aan een vijver te Mullem (LME), op 17/08 zat er één in de Rooigembeekvallei te Mullem (PDR) en op 23/08 werd er één gezien in het Zaubeekgebied te Nokere (JMK).
Op 20/08 vloog een **Duinpieper** over de Leystraat te Wannegem-Lede (GCO). Mooi is de ringvangst van een **Waterrietzanger** in het Paddenbroek te Berchem op 23/08 (TLI).
In de Langemeersen te Petegem-aan-de-Schelde zaten op 27/08 minimum 5 **Tapuiten** (THE, TVA) en op 29/08 zaten er twee aan Zijldegemkouter te Kruishoutem (GCO). Verrassend was de waarneming van een jonge **Kwak** in de Rooigembeekvallei te Mullem (AWA, PDR).
In augustus werden opnieuw veel **Wespendieven** gezien. Op 09/08 vlogen twee vogels te Berchem en eentje vloog over het Paddenbroek (TLI). Op 16/08 vloog er opnieuw één over het Paddenbroek (TLI) en op 19/08 werden er 3 gezien te Wannegem-Lede (GCO). Op 21/08 zag NDS er één aan het Ingelbos te Kluisbergen en op 26/06 vloog er een vogel over de N60 te hoogte van Kwaremont (PVDK). Op 30/08 werd er opnieuw een vogel gezien in de Langemeersen: de vogel was daar druk bezig een Wespennest uit te graven en vertrok daarna richting Berchem (BHE). Tenslotte werden er bij de Centrale te Ruien in deze periode ook verschillende 1e jaars **Cetti's zangers** geringd (TLI).

Dank aan alle waarnemers.

BYNOLYT
KOWA
LEICA
NIKON
STEINER
SWAROVSKI
ZEISS

Speciaalzaak voor optische instrumenten
alle merken
speciale condities voor Natuurpuntleden
demonstraties op aanvraag

ptiek Van mmeslaeghe

Nederstraat 20, 9700 Oudenaarde
/311801 • optiek@vanommeslaeghe.be
www.vanommeslaeghe.be

Grote weerschijnvlinder in Bos t'Ename

Pieter Blondé

Op 2 juli ging ik samen met mijn dochter Ayla de planten van de buren water geven. Stilletjes hoopte ik om onderweg eens Kleine ijsvogelvlinder te zien. Op de terugweg vloog er een prachtige vlinder. Geen Kleine ijsvogelvlinder, wel een Grote weerschijnvlinder. Deze eten geen nectar, daardoor zoog het gretig van het zoute zweet op Ayla haar handen. Gefascineerd kijkt Ayla naar de prachtige vlinder. Als je de buitenvleugel vanuit een andere

Grote weerschijnvlinder *foto: Pieter Blondé*

hoek bekijkt veranderen de kleuren van blauw naar bruin – **weerschijn**-vlinder - nietwaar? Deze zeer zeldzame vlinder werd op een drietal plaatsen gevonden in Vlaanderen in bosdelen met veel structuurvariatie. In totaal werden er dit jaar 30 soorten vlinders waargenomen in Bos t'Ename. Dat is een uitzonderlijk Vlaams record.

Een goed jaar voor de Bijenorchis?

In juni kregen we twee meldingen binnen van vondsten van Bijenorchis in onze regio: ééntje in het Oudenaardse in Leupegem en eentje in deelgemeente Ruien van Kluisbergen. Blijkbaar zijn de omstandigheden voor deze pioniersorchis zeer

Bijenorchis *foto: Stephan Reyntjens*

goed geweest in onze streek. Het is nu afwachten of die plant zal stand houden, want het is bekend dat ze in Vlaanderen nogal wispelturig van voorkomen is. In verstoorde milieus kan ze plots opduiken, maar enkele jaren later - als de omringende vegetatie zich gestabiliseerd heeft - kan ze evengoed opnieuw verdwijnen.

Wontergem

Op 29 augustus werd in aanwezigheid van de burgemeester van Deinze en directeur Ibens van Natuurpunt het knuppelpad in Wontergem (Deinze) officieel ingewandeld. De grote opkomst voor deze inhuldiging en daaropvolgende receptie illustreerde de groeiende belangstelling voor het reservaat Zeverenbeekvallei. De aanwezigheid van een aantal lokale politici toont dat ook zij het project eindelijk ernstig nemen. Ook op de Open Monumenten dag op 13-09 was de belangstelling groot.

Het knuppelpad *foto: Geert De Sutter*

Paddenstoel in de kijker: de Reuzenzwam

Reuzenzwam *foto: Gilbert De Ghesquière*

De Reuzenzwam (*Meripilus giganteus*) is een grote waaiervormige paddenstoel die in stevige bundels groeit aan de voet van beuken. Zo een hele bundel kan een diameter van 1m bereiken en wel 50 kg wegen. Het jonge vlees is geel en wordt kaneelbruin naarmate de zwam ouder wordt, bij kneuzing van het vlees kleurt dit zwart. Bij levende Beuken (soms ook eiken) parasiteert deze soort via de wortels en bij dode stronken verandert deze zwam zijn rol in saprofyt. In Vlaanderen is de Reuzenzwam zeer algemeen. Je hebt vast en zeker al een exemplaar gezien om in te voeren op waarnemingen.be of stuur de waarneming door naar roosmarijn.steeman@natuurpunt.be.

Bron: Natuurpunt: paddenstoelen.flits sep. 2009.

Drijvende zaden...

Norbert Desmet

Op botanisch vlak heeft de herfst ogenschijnlijk minder te bieden, maar al eens stilgestaan bij de verspreiding van zaden? Er is bij het KNNV in 2000 een merkwaardig boek uitgegeven daarover met schitterende detailfoto's en veel aanwijzingen voor natuurbeheer: 'Verspreiding van zaden' van Ferry Bouman e.a. Ik nam het ter hand na een moerasbezoekje waar lisdodde en Gele lis me verwonderd deden opkijken naar de overvloed en de geraffineerde manier waarop zaden hun weg zoeken...

Over de Gele lis, recht uit het boek: De vrucht is een driehokkige, langwerpige doosvrucht. De zaden liggen in ieder vruchthok als een rol munten op mekaar gestapeld. Ze zijn zijdelings afgeplat en in omtrek min of meer rond, met uitzondering van de zaden aan de uiteinden van de stapel die pyramidevormig of plat-bol en ongeveer 15% zwaarder zijn. De top van het zaad is iets puntig. De bruine, iets glanzende zaadhuid bestaat uit kurkachtige, met lucht gevulde cellen...

Verspreiding: door het gewicht van de rijpe vruchten kunnen de stengels van deze oeverplant gaan overhangen. De vruchten springen vanaf de bovenzijde met drie kleppen open, waarna de zaden er gemakkelijk kunnen uitvallen en in het water terechtkomen. De zaden blijven drijven doordat de luchthoudende cellen van de zaadhuid als drijfweefsel fungeren. Het drijfvermogen van de zaden is groot: ze kunnen langer dan drie maanden blijven drijven. Ook de vruchten drijven. Wanneer na enkele weken het waslaagje van de vruchtwand verdwijnt, dringt het water de vrucht binnen. Hierdoor rot de vrucht weg en zinkt tenslotte, waarna de zaden kunnen vrijkomen. De zaden worden tevens door vissen gegeten en ook zo inwendig verspreid...

Kieming vindt plaats van februari tot juni. Ook drijvende zaden kunnen kiemen maar zinken tijdens de eerste fase van de kieming. Ook kiemplanten kunnen drijven en aan de oever wortelen. Het kiemingspercentage en de kiemingssnelheid worden door licht gunstig beïnvloed.....

De tekst is nog net iets uitgebreider maar geef toe, het geeft merkwaardig inzicht over deze en ook over vele andere plantensoorten. Eens op te letten bij de volgende wandeling aan de waterkant? Of zo boeiend voor een leergierig schoolpubliek....

Broedseizoen 2009

Norbert Desmet

Misschien is het nog iets te vroeg en uiteraard kan het voor andere interpretaties vatbaar zijn, maar we kunnen zeggen dat 2009 nu niet bepaald een topjaar zal zijn. De goede zomer mag dan al op de valreep garant staan zijn voor een goed vlinderjaar, voor de vogels was het eerder een afwijkend jaar. De naar onze normen strenge winter met een goed aantal vorstdagen heeft blijkbaar zijn invloed niet gemist op kikkers, slakken en … muizen, het stapelvoedsel voor veel soorten.

Daarmee kenden we een zeer aarzelende start bij de overwinteraars onder de broedvogels, bij de roofvogels en uilen (in een goed voorjaar beginnen ze er allemaal tegelijk vroeg aan) en eigenlijk werd het niet meer goed in 2009. Alleen de Bruine kiekendief verbaasde ons met wellicht twee broedgevallen in het afdelingsgebied. Zomerwaarnemingen van kiekendieven elders, zoals bv in de akkergebieden, worden door sommigen gezien als zwervers de niet tot broeden kwamen wegens voedseltekort. Buizerds hadden wel hun vaste territoria maar er vlogen erg weinig jongen uit. Bij de Kerkuilen lagen er nergens in de nestbakken muizen in voorraad, normaal het kenmerk van een 'boerenjaar'. Voor de Torenvalken leek het ook een eerder erg matig seizoen en bij de Steenuil viel het blijkbaar op dat veel andere prooien werden aangevoerd. In het Paddenbroek waren dat de pas geringde jonge Kool- en Pimpelmezen… Opvallend was ook het bijna volledig ontbreken van jonge roepende jonge Ransuilen en de lege Bosuilnestkasten in onze streek en ook over vrijwel heel Vlaanderen. Nu, 5 september komen bv. nog steeds verspreide en schaarse waarnemingen binnen van roepende jonge Ransuilen en Kerkuilen met grote jongen, wellicht door een opleving van de muizenpopulaties o.i.v. de betere zomer?…
Slecht jaar dus voor de roofvogels, weinig muizen!

En de andere soorten? Wij kunnen ons niet van de indruk ontdoen dat het niet zo best gaat ook met gewone soorten. Het verhaal van de mussen kennen we, maar ook zowel Grote lijster als Zanglijster lijken b.v. met stille trom te verdwijnen. En nu in het najaar, terwijl de bomen werkelijk bulken van de vruchten, is het wel raar dat het rond de Lijster- en Vlierbessen zo stil blijft. Zelfs de Spreeuwen lijken niet meer hun aantallen van vroeger te halen. Mogelijks zien de ringers klaarder als het om vergelijkende cijfers met andere jaren gaat, we zijn benieuwd.

Boekbespreking

Walter Belis

Docters van Leeuwen W.M., 2009. Gallenboek, Overzicht van door dieren en planten veroorzaakte Nederlandse gallen, KNNV Uitgeverij, Zeist, 352 blz., ISBN 978 90 5011 295 6 49,95 EUR.

Na een kwarteeuw wachten, verschijnt een nieuwe uitgave van het Gallenboek van W. M. Docters van Leeuwen (1880-1960). Deze gerenommeerde botanicus en zoöloog zette de Nederlandse gallenstudie op de kaart en bouwde een omvangrijke gallencollectie op. De eerste editie van zijn Gallenboek dateert uit 1946. Dit klassieke naslagwerk biedt een hoge kwaliteit en geniet internationaal nog steeds een groot aanzien. Het is bijgevolg een uitstekende beslissing geweest de vierde druk toe te vertrouwen aan Dr. Hans Roskam, bijgestaan door een schare deskundigen.

De situatie in Nederland - en ook België - is trouwens drastisch veranderd door de toename van de urbanisatie en de klimaatverandering. De vele nieuwe, galvormende soorten die zich recent in Nederland hebben gevestigd, zijn erin opgenomen. Hopelijk zal deze herwerkte uitgave een verdere inventarisatie stimuleren.

H. Roskam heeft in zijn bewerking de nadruk gelegd op determinatietabellen en zwart-witillustraties en deze werden, waar mogelijk uitgebreid. De sleutels zijn overzichtelijk en gebruiksvriendelijk ingedeeld en zoals gebruikelijk staan de gallen gerangschikt volgens de waardplant waarop ze voorkomen.

Om te verhinderen dat het boek volumineuzer en zwaarder zou worden, werd gesnoeid in het 'Algemene gedeelte'. Uiteraard werden de wetenschappelijke namen van gallen en waardplanten geactualiseerd. Bovendien heeft Roskam de galvormers typerende Nederlandse namen gegeven.

Alles werd in het werk gesteld om dit standaardwerk moderner en gebruiksvriendelijker te maken en de bewerker is in zijn opzet geslaagd.

Week van het Bos: Zaad met pit!

De Week van het Bos vindt dit jaar plaats van 11 tot en met 18 oktober, onder de leuze 'Zaad met Pit'. Hiermee gaan we terug naar de kern van de zaak: het zaadje. Tijdens de Week van het Bos kun je een handje meehelpen tijdens een zaadoogst, op ontdekkingstocht gaan in een echte boomkwekerij, lekkernijen maken van bosvruchten en –zaden, verwonderd worden door eeuwenoude hakhoutstoven…
Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en de Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV) hebben met de steun van tientallen verenigingen meer dan honderd bosactiviteiten in petto. Op **www.natuurpunt.be/weekvanhetbos** vind je een overzicht van de activiteiten die Natuurpunt mee organiseert.

Voor meer informatie kan je terecht op **www.weekvanhetbos.be**. Hier vind je tevens het volledige activiteitenaanbod. Ook in uw omgeving worden wellicht activiteiten georganiseerd. Neem snel een kijkje!

Vossenlintworm voorlopig niet in Vlaanderen of Brussel

Uit een gezamenlijke studie van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV, www.iph.be) en het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO, www.inbo.be) blijkt dat de gevreesde lintworm, *Echinococcus multilocularis*, waarvan Vossen dragers kunnen zijn, niet of nauwelijks voorkomt in Vlaanderen en Brussel.

Deze worm wordt een halve centimeter lang en leeft in de dunne darm van Vossen. De eieren worden uitgescheiden via de uitwerpselen. Mensen die per ongeluk de eieren opnemen via de mond, bijvoorbeeld door consumptie van besmette bosvruchten, kunnen een dodelijke leveraandoening krijgen. De lever wordt dan als het ware vernietigd door een agressieve woekering van cysten. Deze lintworm geeft de Vossen een schadelijke reputatie en wordt soms gebruikt door tegenstanders van Vossen als argument om een verhoogde bestrijding van Vossen te rechtvaardigen.
Een recente studie van de Universiteit van Luik toont aan dat 20 tot 25 % van de Vossen in het zuiden van België (voornamelijk in de streek van de Ardennen en Fagne-Famenne) besmet is. Gelukkig blijft het aantal gevallen bij mensen beperkt tot nauwelijks 1 geval per jaar.

Om het risico voor de volksgezondheid te kunnen inschatten heeft het WIV een studie georganiseerd naar het voorkomen van de Vossenlintworm in Vlaanderen en Brussel. Honderd zevenentachtig Vossen werden onderzocht. Een belangrijk deel kwam uit de grensgebieden met Wallonië. Geen enkele Vos bleek besmet te zijn. In Vlaanderen en Brussel vormen Vossen dus weinig risico voor de volksgezondheid. In het zuiden van het land blijft het wel aan te raden om bosvruchten, paddenstoelen of groenten steeds goed te wassen en te koken voor consumptie.

Het resultaat van dit wetenschappelijk onderzoek weerlegt de beweringen die vanuit jagershoek enkele maanden geleden verspreid werden naar de verantwoordelijken van de verschillende beleidsniveau's. Daarin werd in het vooruitzicht van de vele wandelingen en recreatieve activiteiten die in het voorjaar werden georganiseerd in de gemeenten van de Vlaamse Ardennen gewaarschuwd voor de aanwezigheid van Vossenlintworm in de regio.

Quote

"De natuur in Vlaanderen moeten we koesteren. Vanuit het beleid kan ik b.v. vrijwilligers ondersteunen die zich inzetten voor het beheer van de natuur. Natuur brengt mensen samen en is ook een sobere manier om je vrije tijd door te brengen. Je kan ook naar een winkelcentrum gaan – daar is niets verkeerd mee – maar dat is toch anders."
Joke Schauvliege, minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur in 'Kerk en Leven'.

We delen in de rouw van

De familie van Maria De Clercq, geboren op 3 mei 1928 en thuis in Mullem overleden op 8 juli 2009. Ze was de echtgenote van de heer Raphaël Nachtergaele, moeder van Lieven Nachtergaele en schoonmoeder van Natalie Schepens.

We delen in de vreugde van

Xavier en Kathy Coppens-Stevens, Rooigemstraat 17, 9750 Huise-Zingem, bij de geboorte van Tristan, broertje van Zoë en geboren op 11 juli 2009 te Zottegem.

Bertie Schiettecatte (actief lid van Lampyris, specialisatie Kevers) en Catherine Chomel bij hun huwelijk op 27 juni 2009 in Tassin-la-Demi-Lune bij Lyon.

Zaterdag 24 oktober 2009 om 20 u
Antartica door Patrick Decaluwé
Diavoordracht te Heurne in zaal Amigo

Wie vorig jaar de diareeks van Patrick zag 'Onderwaterbeelden van dicht bij huis tot de verre tropische zeeën' zal zeker deze keer het reisverslag naar Antartica niet willen missen. Einde omstreeks 22u30. Inkom 2,50 EUR (max. 5 EUR per gezin). Zie ook de kalender voor meer details.

Zaterdag 21 november 2009 om 20 u
Kazachstan 'vogels kijken met de blik op oneindig' door Wouter Faveyts
Diavoordracht te Heurne in zaal Amigo

Een avond over vogels kijken in Kazachstan, een adembenemend land met adembenemende vogels! Centraal staat het verslag van een reis naar het Zuid-Oosten en het Noorden van Kazachstan in de tweede helft van mei 2008. Het is bovenal het verhaal van drie weken genieten in een prachtig mooie en zeer vogelrijke omgeving! Einde omstreeks 22u30. Inkom 2,50 EUR (max. 5 EUR per gezin). Zie ook de kalender voor meer details.

4 7de jaargang nr. 4 oktober-november-december 2009
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773

België-Belgique
PB
GENT X
3/0450

Meander

driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67 9800 Deinze tel. 09/386.38.95

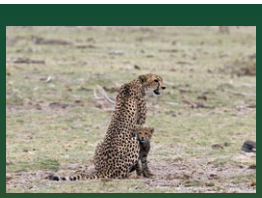

Zaterdag 19 december om 20 u stipt
Kenia: 'Out of Afrika' achterna door Gerard Mornie
Power point voorstelling te Heurne in zaal Amigo

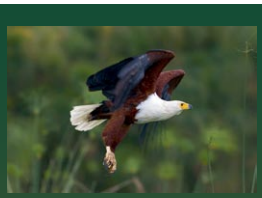

Een reisverslag van een privé safari van 21 dagen in oktober 2008 met bezoek aan 7 gebieden of nationale parken: Mont Kenya, Samburo, Lake Baringo, Nakuru, Masaï Mara, Navasha en Amboseli. Gerard Mornie toont u prachtige beelden van wilde dieren groot en klein maar ook van meer dan 170 vogelsoorten.

Noteer nu al: **13 maart, ledenfeest Vlaamse Ardennen, Scheldevallei en Schelde-Leie**
11 april, Vlaamse Ardennendag